

bibban

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENINGIS MEDLEMSTIDNING NR 2/2013

Tema:

BARN



Bibliografik



▲ Foto av **Jonas Tana**

◀ Pärmbild av **Jonas Tana**

Innehåll

4. Notiser
6. Ledarskap på bibliotek
7. Vårmöte i Helsingfors
8. Förr i tiden hos oss
10. Barnfamiljer strömmar till biblioteket
12. Barnboksappar
14. Bokprovningen
16. Experimentlusta i inhemsk bilderbok
18. Årets ALMA-pris
19. Bokrecensioner
20. En arbetsmyra har gått i pension
23. Sektionsdag i Karleby
24. Fakta – Fiktio – Framtid
26. Verksamhetsberättelse
30. Mera böcker, mera upplevelser, mera läslust
31. Nya bibliotek: Terjärv

Bibban

är Finlands svenska biblioteksforenings medlemstidning, som utkommer tre gånger om året. Bibban publiceras även på www.fsbfi.fi. Kontaktuppgifter för redaktionen och styrelsemedlemmarna finns i styrelselådan på denna sida.

Chefredaktör

Ellinor Hjerpe

Redaktörer

Mikaela Byskata-Ahlskog, Lena Sägfors, Jolanda Tirkkonen, Eva Wilenius

Ansvarig utgivare

Christian Nelson (ordf.)

ISSN

1459-5044

Layout

Mattias Wikström/Tigerbyte

Tryckeri

Forsberg, Jakobstad

Annonser

Vill Du annonsera i Bibban? Hör i så fall av dig till bibban@fsbf.fi.

Annonspriser:

Helsida (bakpärm) 350,00 €

Helsida (inlägga) 300,00 €

Halvsida 200,00 €

Fjärdedelsida 150,00 €

Material

Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till bibban@fsbf.fi.

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

Den livsviktiga läsningen

Detta nummer av Bibban har speciell inriktning på barnlitteratur. Det finns knappast någon av denna tidnings läsare som ifrågasätter vikten av att barn, och vuxna för den delen, läser. Men varför är läsning, och speciellt läsning av skönlitteratur så viktigt?

Att ha en god läsförståelse och effektivt kunna tillgodogöra sig och tolka skriftlig information är förstås en allt viktigare förmåga i vårt moderna samhälle där allt mera information sprids allt snabbare. Det är en förmåga som behövs både i arbets- och privatliv. Men att vara skicklig inom sitt yrkesområde räcker inte. Som komplement till yrkeskunskapen behövs en bred allmänbildning. Då handlar det inte längre bara om att känna till fakta utan om att ha verktyg för att förstå, analysera och påverka både det egna livet och samhället. Det är därför skönlitteraturen är så viktig.

Richard Olsson har i sin intressanta bok *Att läsa eller inte läsa? : om skönlitteratur, kvalitet och kanon* utvecklat denna fråga. Olsson skriver att skönlitteraturen kan ”utmana, roa, oro, trösta, underhålla, stilla nyfikenhet, erbjuda verklighetsflykt samt öppna våra ögon för nya tankar och idéer som leder till en fördjupad förståelse av och kunskap om världen runt omkring oss”. Skönlitteraturen ger oss verktyg för att lära kän-

na främmande miljöer, företeelser och människor, och den kan hjälpa oss att utmana våra egna attityder och föreställningar. Den är ett verktyg för att försöka tolka och förstå en värld som många gånger ter sig ologisk och förvirrande.

Att med litteraturens hjälp bekanta sig med främmande länder och kulturer är förstås inte bara kunskapsfrämjande och intressant, utan det ger också en förståelse för andra verkligheter än den egna. Då vi i romaner och noveller bekantar oss med olika typer av personligheter och livsöden får vi förmåga att sätta oss in i hur andras liv kan se ut och får därmed förhoppningsvis också en förståelse för också andra tänkesätt än våra egna. Olsson skriver: ”Skönlitteraturen är dock inte, och kan aldrig bli, ett universalsvaccin mot enfald men den är och kommer alltid att vara ett effektivt redskap för intellektuell mångfald.” Skönlitteraturen är också ett effektivt sätt att peka på samhälleliga orättvisor och allehanda missförhållanden, från Hugos *Samhällets olycksbarn* till Kafkas o begränsade och oförklarliga byråkrati och Boyes övervakande statsmakt i dystopin *Kallosain*.

Det är inte utan orsak som biblioteken brukar kallas för själens apotek! Vare sig man är utarbetad, uttråkad eller tyngd av sjukdom kan litteraturen va-



Christian Nelson,
ordförande för FSBF

”Skönlitteraturen är också ett effektivt sätt att peka på samhälleliga orättvisor och allehanda missförhållanden”

ra ett stöd. Att läsa böcker ger oss nya insikter och perspektiv på tillvaron. Skönlitteraturen ger oss en möjlighet att fly från en värld fylld av mästen.

Avslutningsvis önskar jag att alla medlemmar och läsare har en sommar med tid för avkoppling och eftertanke men även för vederkvickande och tankeväckande litteratur!

FSBF 2013

Styrelsen

Christian Nelson

ordförande

bibliotekarie, Tritonia

christian.nelson@fsbf.fi

Tel. 044 761 2674

Hjerpe, Ellinor (SFS)

chefredaktör för Bibban

[biblioteksamanuens,](mailto:biblioteksamanuens, Åbo Akademis bibliotek)

bibban@fsbf.fi

Johansson, Isabel (ÖS)

kassör

bibliotekssekreterare, Tritonia

isabel.johansson@tritonias.fi

Knutar, Tove (ÖS)

sekreterare

bibliotekschef, Vörå kommunbibliotek

tove.knutar@vora.fi

Muurinen, Lisbet (SFS)

vice ordförande

informatiker, Vanda stadsbibliotek

lisbet.muurinen@vantaa.fi

Sandén, Sara (ÖS)

ansvarig för medlemsregistret

[biblioteksfunktionär,](mailto:biblioteksfunktionär, Pedersöre kommunbibliotek)

Pedersöre kommunbibliotek

sara.sanden@pedersore.fi

Tirkkonen, Jolanda (SFS)

bibliotekarie, Pargas stadsbibliotek

jolanda.tirkkonen@pargas.fi

Suppleanter

Borg-Sunabacka, Monica (su/Sandén)

chef för barn- och ungdomsavdelningen, Stadsbiblioteket i Jakobstad

monica.borg-sunabacka@jakobstad.fi

Byskata-Ahlskog, Mikaela (su/Johansson)

[biblioteksfunktionär,](mailto:biblioteksfunktionär, Karleby stadsbibliotek)

Karleby stadsbibliotek

mbyskata@gmail.com

Fokin, Rebecka (su/Tirkkonen)

bibliotekarie, Pargas stadsbibliotek

rebecka.fokin@abo.fi

Sägfors, Lena (su/Knutar)

[pedagogisk informatiker, Vasa](mailto:pedagogisk informatiker, Vasa stadsbibliotek – landskapsbibliotek)

stadsbibliotek – landskapsbibliotek

lena.sagfors@vaasa.fi

Wikstedt, Camilla (su/Hjerpe)

[specialbiblioteksfunktionär,](mailto:specialbiblioteksfunktionär, Sibbo kommunbibliotek)

Sibbo kommunbibliotek

camilla.wikstedt@sjopoo.fi

Wilenius, Eva (su/Muurinen)

teamledare, Esbo stadsbibliotek

eva.wilenius@espoo.fi

Södra Finlands sektion (SFS)

Ordförande: Lisbet Muurinen

Sekreterare: Ellinor Hjerpe

Österbottiska sektionen (ÖS)

Ordförande: Monica Borg-Sunabacka

Sekreterare: Lena Sägfors

Medlemsavgift

Ordinarie medlem 20 €

Studierende, arbetslösa, pensionärer,

moderskaps- och vårdlediga 10 €

IBAN: FI1280001270200513

BIC: DABAFIHH

Referensnummer: 30050 15

Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Adressändringar

Meddelas per e-post till Sara Sandén,

medlem@fsbf.fi

Webbplats

www.fsbfi.fi

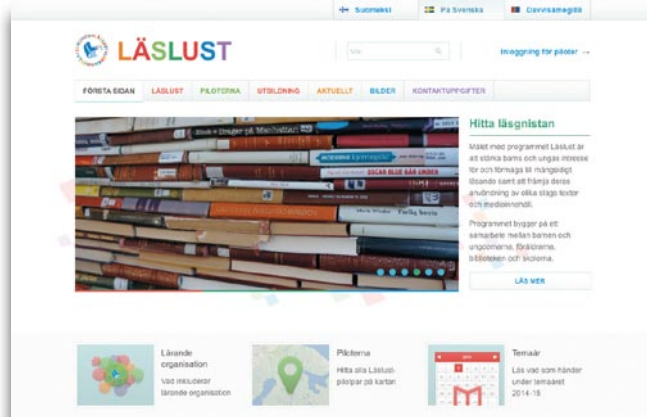
LÄSLUST – nationellt program

Läslust är ett treårigt program som finansieras av undervisnings- och kulturministeriet och som genomförs av humanistiska och pedagogiska fakulteterna vid Uleåborgs universitet.

Även om finländarna traditionellt sett är ett läsande folk och vår läskunnighet stöds av det bästa biblioteksnätverket i världen, gratis utbildning, en tidningspress av hög kvalitet

och en stor mängd barnböcker, har läslusten bland unga i Finland sjunkit. Den nya informations- och kommunikationsteknologin och medierna har utmanat den traditionella läs- och läskunnighetskulturen. Programmet Läslust inleds för att stärka barns och ungas läs- och skrivfärdigheter och under 2013 genomförs pilotprojekt.

Läs mer på www.lukuinfo.fi.



LUKUINFO.FI

ElibU

E-boksdistributören Elib har lanserat en ny tjänst för svenska skolor, ElibU. Via ElibU-abonnemanget får skolorna direkt tillgång till ett sortiment av utvalda e-böcker och ljudböcker. För att läsa eller lyssna på böckerna används en specialutvecklad webbspelare, som också har

interaktiva funktioner. Utbudet består initialt av 1500-2000 titlar, en siffra som man planerar utöka i takt med att flera böcker digitaliseras. Bland urvalet finns såväl barn- och ungdomslitteratur som vuxenlitteratur. Tjänsten har fungerat i svenska skolor sedan vårterminen 2013.



WIKIMEDIA COMMONS

LÄSTIPS

Scandinavian Library Quarterly är en tidskrift som görs i samarbete mellan instanserna för de allmänna biblioteken i Finland, Sverige, Norge och Danmark. Tidskriften är på engelska och meningen är att presentera aktuella tendenser inom den skandinaviska biblioteksvärlden för resten av världen. SLQ finns fritt tillgänglig på nätet (slq.nu) och kan också beställas i pappersform utan kostnad till bibliotek. Årets första nummer hade skolbibliotek som tema, gå in och läs!



SCANDINAVIAN LIBRARY QUARTERLY

Bokbio

Bokbio är ett nytt projekt som ger bibliotekarier en möjlighet att behändigt och kostnadsfritt ordna program för barn mellan 2 och 5 år. Helheten är skraddarsydd för biblioteken och utgår därför från barnfilmer med litterära förlaga, sådana böcker som finns i bibliotekens urval.

Projektet erbjuds alla bibliotek i Svenskfinland. Det här betyder att arrangörerna under höstens lopp skickar en dvd med både finlandssvenska animationsklassiker och nyare svenska animationer som får visas gratis på biblioteken. Ett pedagogiskt material med färdiga idéer om hur man bygger upp en programhelhet kring filmvisningarna medföljer också. Sedan är det bibliotekets uppgift att bjuda in barn på Bokbio och verkställa programmet i praktiken.

Bokbio-programmet är ungefär en timme långt och består av filmvisning (ca 15–30 minuter) och efterföljande lekar/pysel/pratstund på basen av ett färdigt pedagogiskt material som har utarbetats i samarbete med en pedagog. Daghemspersonal/föräldrar får också tillgång till det pedagogiska materialet så att de kan fortsätta att använda det i andra sammanhang för att jobba vidare med filmerna och deras litterära förlagar.

Projektet hjälper de vuxna att hitta kvalitetsfilmer för barn samtidigt som det erbjuder barnen en skojig och givande filmstund då de kan lära sig, upptäcka och uppleva nya saker. Det inspirerar också både barn och vuxna att ytterligare undersöka och ta till sig bibliotekets skatter.

Bokbio arrangeras av Walhalla rf och Finlandssvenskt filmcentrum rf med stöd från



▲ Bild från filmen **Potatisön** (Antonia Ringbom, 1989) som är en av de filmer/böcker som används i Bokbio

BOKBIO

Undervisnings- och kulturministeriet inom ramen för mediefostran. Mera information kommer att publiceras i komman-

de nummer av Bibban, så håll ögonen öppna. För mera information om projektet kan man även kontakta Walhalla rf på

toimisto@walhalla.fi, 040 548 6393, eller Dag Andersson på dag.andersson@filmcentrum.fi, 040 538 6260.

Gissa vem som arbetar på bibliotek?

Denna gång hoppas vi på en liten flicka!

Min väntas i juli!

Det här blir tredje upplagan för oss!



BJÖRN LINDWALL

LEDARSKAP på bibliotek 2013–2014

Fortbildningsprogram för bibliotekschefer (20 sp)

Jobbar du som bibliotekschef/mellanchef eller är du intresserad av att göra det en dag?

Känns det ibland ensamt i chefsrollen? Känner du att du behöver få ett bättre grepp om ledarrollen inför framtiden? Vill du förkovra dig i ledarskap och förändringsarbete för att framgångsrikt leda biblioteket?

Fortbildningsprogrammet **Ledarskap på bibliotek** fokuserar på utvecklingen av ledarens personliga och professionella ledarskapskompetenser samt stöder och stärker bibliotekschefens växande som god ledare. Du får möta experter, utbildare och inspiratörer som föreläsare och du får värdefull vägkost för att dynamiskt utveckla din ledarroll och ditt bibliotek i en kontinuerligt föränderlig omvärld. Du träffar kolleger och blivande kolleger för att utbyta idéer och erfarenheter. Ledarskapsprogrammet erbjuder deltagarna ett modernt fortbildningsforum och nya arbetssätt att fördjupa och utveckla sin kompetens och sitt kunnande i att målinriktat leda och utveckla biblioteket.

Utbildningen riktar sig till nuvarande och blivande bibliotekschefer samt andra nyckelpersoner inom biblioteken.

Fortbildningen arrangeras i samarbete mellan Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland/Svenskspråkiga serviceenheten för undervisningsväsendet och Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkeshögskolan Novia. Utbildningen finansieras av undervisnings- och kulturministeriet och är avgiftsfri för deltagaren. Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi arrangerar utbildningshelheten för bibliotekschefer i Svenskfinland.

Utbildningen omfattar både seminariedagar (ca 10 st/å 1–2 dagars seminarier) och eget arbete på distans mellan temaseminari-

erna i syfte att stöda det egna ledarskapet på biblioteket. Moodle kommer att användas som inlärningsplattform och sociala medier som kompletterande verktyg. I samband med Moodle och distansarbete ingår handledning.

Startseminaret den 22–23 oktober 2013 ordnas i Åbo. Övriga seminariedagar kan ordnas även på andra orter utgående från deltagarnas arbetsorter. Utbildningen är avgiftsfri, deltagarna betalar själv endast sina resor, måltider och logikostnader. Deltagarantalet är begränsat och deltagarna antas i anmälningsordningen.

Anmäl dig senast 30.9.2013!

För mera information och länk till e-anmälningsblankett, kontakta:

Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkeshögskolan Novia
nancy.petersson@abo.fi
eller kristina.pusa@abo.fi

Utbildningsledning och koordinering av ledarskapsprogrammet:

Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkeshögskolan Novia
Nancy Pettersson, utbildningsplanerare
nancy.petersson@abo.fi, tfn (02) 215 4948
Kristina Pusa, utbildningsplanerare
kristina.pusa@abo.fi, tfn (02) 215 4940

Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland/Svenskspråkiga serviceenheten för undervisningsväsendet
Susanne Ahlroth, överinspektör för bildningsväsendet
susanne.ahlroth@avi.fi, tfn 0295 018 762

Välkommen med på ledarskapskurs!

Program och preliminär tidtabell

Oktober 2013 – december 2014

Temamodul 1 (5sp) oktober-januari 2013

Startseminarium 22–23.10.2013 i Åbo

Ledarskap för framtid – att leda förändring och utveckling på bibliotek – om ledarrollen, ledarskap med inriktning på personalledarskap och förändringsarbete

Temamodul 2 (5sp) februari-april 2014

Ledarskap och kommunikation – om konsten att kommunicera – om att få fram sitt budskap, bemöta människor, konflikthantering, välbefinnande i arbetsgemenskapen

Temamodul 3 (7sp) april-september 2014

Administrativt ledarskap på bibliotek – ledarskap med inriktning på juridiskt och ekonomiskt kunnande, strategiskt ledarskap, kvalitetsledning, evaluering och utvärdering

Temamodul 4 (3sp) september-november 2014

Informationsledning och sociala nätverk – om visualisering av information, marknadsföring, sociala medier som viktiga kanaler

November/december 2014

Avslutningsseminarium – ledarskap på bibliotek 3.0

Vårmöte i Helsingfors 3.5.2013

Årets vårmötesdag började med att kring tio personer slöt upp för en guidad rundtur i Helsingfors universitets nybyggda bibliotek i Kajsa huset. Vi fick höra om hur arkitekterna planerat huset i samarbete med bibliotekspersonalen för att få ett så användarvänligt bibliotek som möjligt. Utrymmet har delats in i zoner så att det finns både tysta områden och platser för grupparbeten. Den runda öppningen i mitten av huset gjorde att biblioteket kändes öppet och luftigt fastän det består av tio våningar. Även den automatiska bokreturmaskinen imponerade stort!

Efter rundturen följde lunch vid Restaurang Katsomo. Sedan förflyttade vi oss runt hörnet, till Richardsgatans bibliotek, där vårmötet ägde rum. Som mötesordförande fungerade Ringa Sandelin och Tove Knutar var mötessekreterare. Fjolårets verksamhetsberättelse och bokslut godkändes och den föregående styrelsen beviljades ansvarsfrihet i vanlig ordning. Som avslutning på vårmötet överräckte föreningen blommor och en gåva till Barbro Wigell-Ryynänen som tack för det stöd hon varit för föreningen under åren som biblioteksinspektör och kulturråd. Efter vårmötet tog Susanne Ahlroth till orda. Det hon märkt under sina besök till finlandssvenska bibliotek är att det finns kommunala och regionala skillnader på de svenska bibliotekstjänsterna, speciellt mellan tvåspråkiga och enspråkiga regioner. Det man bör satsa på i fortsättningen är: 1) ökat samarbete mellan olika regioner och olika typer av bibliotek; 2) ledarskapet på biblioteken och rekrytering av nya förmågor eftersom det nu pågår en pensionsvåg bland bibliotekscheferna; samt 3) evaluering och utvärdering av biblioteksverksamheten. Statistisk uppföljning görs inte på samma sätt hos alla vilket gör det svårt att jämföra biblioteken. På undervisnings- och kulturministeriets webbsidor (www.minedu.fi) finns jämförande biblioteksstatistik, som kan vara bra att bekanta sig med.

Sedan började presentationerna kring temat "I dialog med kunderna." Först ut var Esko Sario, som genomfört ett projekt vid Blankabiblioteken där bibliotekens verksamhet och tjänster analyserats från kun-



ELLINOR HJERPE

▲ Christian Nelson överräcker en gåva åt Barbro Wigell-Ryynänen

dens synvinkel. Genom att dela in bibliotekets kunder i s.k. *personas* kan man försöka förstå och leva sig in i kundernas livssituationer. Vilken ålder är de? Vad har de för utbildning och vad jobbar de med? Hur ser deras familjeförhållanden ut? Hur bor de? På detta sätt kan man plocka ut nyckelegenskaper och skapa 3–10 arketyper bibliotekskunder kring vilka man kan fundera på bibliotekets tjänster. Vilka tjänster har de olika användartyperna behov respektive inte behov av? Denna metod kan förstås inte täcka precis allas behov men det är en bra början för att förstå den roll biblioteket spelar för kunderna.

Efter kaffepausen presenterade Eva Höglund fokusgruppsundersökningar som genomförts bland studerande och forskare vid Åbo Akademi bibliotek. En fokusgrupp består av 5–8 personer och är ett komplement till enkäter. Genom att intervjua och diskutera deltagarnas åsikter och syn på biblioteket får man mycket värdefull information om hur biblioteksservicen kan utvecklas. I Bibban nummer 2012:2 kan man läsa en

längre artikel av Eva Höglund om fokusgruppsmetoden.

Som avslutning på dagen berättade Eva Wilenius om hur de går tillväga vid biblioteken i Esbo för att skapa dialog med kunderna. Ett sätt är att ordna evenemang som inte enbart handlar om författare och böcker. Boksamlingarna är förstås fortfarande viktiga men man bör också försöka spränga gränserna för vad som traditionellt förväntas av biblioteket. Inredningen spelar t.ex. en viktig roll. På ungdomsavdelningen har ett fotbollsbord blivit väldigt populärt. Personalen kan delta i spelet och på det sättet skapa en naturligt kontakt med ungdomarna. Via sociala medier får biblioteket också mycket respons. Denna respons hängs upp på anslagstavlor i biblioteket så att alla kan ta del av den. Det kommer förstås både ris och ros, men det är ju så att konstruktiv kritik nästan är det man lär sig mest av. Efter denna intressanta dag fick vi alla inspiration att ta itu med vardagen på våra bibliotek igen!

Monica Borg-Sunabacka

Förr i tiden hos oss

FÖRFATTARNAS ANDELSLAG, 1988

EN BOK FÖR ALLA, 1984



▲ **Stürmer, Wava: Anita Andersson** Anita bor i Jakobstad år 1944. Hon var sju år när kriget bröt ut och hon minns ännu hur det var före kriget när pappa var hemma och man inte behövde oroa sig. Det fanns mat och utanför bageriet doftade det lockande av nybakat bröd och bulla. Nu är det bara trist med förspikade fönster och sandsäckar mot väggarna som luktar mögel. Cilla är evakuerad från Helsingfors och hamnar i Anitas klass. Anita beundrar den världsvana Cilla och tack vare hunden Jonas blir de vänner. På fastlagstisdagen sparkar flickorna på isen i Gamla Hamn och beundrar brasorna. Plötsligt ljuder flyglarmet och flickorna söker skydd under en bro...

▲ **Bondestam, Anna: Klyftan** 11-åriga Rut från Skata i Jakobstad iakttar sin omgivning. Arkebuseringen vid Strengbergs fabrik väcker fasa i staden. Ruts far hör till de röda och rädsan för hans öde gräver djupt i henne. Hon är också ett barn från arbetarklassen som gör en klassresa när hon blir antagen till läroverket. Känslan av utanförskap krossar Ruts drömmar. Hon passar aldrig in, inte bland läroverkets klasskamrater men inte heller bland arbetarbarnen.



Under den samlade rubriken "Förr i tiden hos oss – Meilläpäin ennen vanhaan" har barn- och ungdomsavdelningen i Jakobstad genomfört två olika läsprojekt. Temat var Finlands krig och tack vare samarbete med Barnkulturnätverket BARK i Österbotten, Jakobstads museum och Arktiska museet Nanoq kunde projektet avslutas med tidsresor. Digma bokpaket, bokprat, medverkande författare, gäster och många frivilliga gjorde projektet levande och spännande. Finlands krig är avlägsna, åtminstone om du frågar en elev i årskurs fem eller åtta. Min generation visste att diskussioner om inbördeskriget kunde väcka starka känslor och till och med aggressivitet, men det känner en elev i åttan inte av idag. Men visst, när ämnet kommer på tal är de intresserade, det har vi kunnat konstatera med vårt läsprojekt.

Fin draghjälp hade vi av Wava Stürmer och hennes beskrivningar av krigstiden i Jakobstad, som fångade eleverna i åk 5. Wa-

va var själv under kriget i samma ålder som de. *Anita Andersson* (1988) var projektets huvudbok och rubriken för femmornas läsprojekt var "Livet vid hemmafronten under andra världskriget". Jag fyllde i med bokprat om de övriga böckerna i bokpaketet. Anne Unkuri höll i trådarna på finska och med henne följde pensionerade biblioteksfunktionären Leila Viinanen. Leila växte upp i Imatra och for som krigsbarn till Sverige. Under ett knappt år hann hon glömma sitt modersmål och kunde bara svenska när hon återvände till sin finska familj. Ute på Nanoq hade museiintendenterna förberett en tidsresa tillsammans med muséets talkofolk. Året var 1943 och stadsbarnen kom ut för att hjälpa till i arbetet. Anne och jag skötte stationen med brevskrivning, eleverna fick i uppdrag att skriva ett brev till sin pappa som låg ute vid fronten. Det var utmanande att skriva med stålpenor som doppades i bläckhorn.



JAKOBSTADS MUSEUM

Kriget 1918 gav djupa sår, i sin roman *Klyftan* (1946) betonar Anna Bondestam barnets perspektiv. Romanen blev central för åk 8 och "Klyftan – kriget 1918" blev projektets namn. Hur berättar man då om kriget 1918? Det naturliga för oss var att utgå från de böcker vi samlat, vi bokpratade och illustrerade med bilder av bokpärmarna i en powerpoint-presentation. På det sättet kunde vi belysa händelserna från olika sidor. Utgående från första världskriget och ryska revolutionen närmade vi oss händelserna i Finland och Jakobstad.

Jakobstads museum planerade tidsresan. Malmska gården med uthusbyggnader var den perfekta inramningen. Vi var många som tog emot eleverna då vi förflyttades till februari 1918. Amatörskådespelare inleder med en liten scen, soldater går omkring och värvar frivilliga till artilleriskolan medan röda håller ett hemligt agitationsmöte. På krigssjukhuset får eleverna göra förband,

med ransoneringskort går de för att köpa socker och smör, men allt är slut. Stadens fina fru däremot, hon får det hon vill. En svartabörshaj stryker också omkring med skumma affärer. Läroverket är stängt för de vita truppernas behov så lärarinnan är tvungen att ta emot elever i sitt hem. Där får de samlas runt köksbordet och skriva brev till sin kusin i Sverige om det som händer härhemma.

▲ Februari 1918, de medverkande samlade på Malmska gården

► Sockeret och smöret är slut hos fröken Mia Rosten i butiken

Tidsresor är ett sätt att levandegöra en gången tid. Ännu bättre blir det då deltagarna i förväg har läst in sig på ämnet och känner det historiska sammanhanget. Tidsresor kräver många medverkande vuxna och det lyckades vi med tack vare samarbetet med BARK och museerna. För mer information om tidsresorna, besök följande webbsida: <http://jakobstad.fredrikabiblioteken.fi/default.aspx?id=100858>



JAKOBSTADS MUSEUM



Kultur på bibban

Svenska kulturfondens projekt Kultur på bibban, som inleddes 2010, möjliggör för bibliotek att söka bidrag för att anordna kulturprogram på svenska.

Målsättningen är att stärka bibliotekens roll som kulturförmedlande och identitetsskapande institution och att inspirera till läsupplevelser utöver den normala, lagstadgade verksamheten.

Projekten kan rikta sig till olika åldersgrupper, grupper med specialbehov och gärna integrera "svåra" målgrupper.

Bidraget är maximalt 3000 euro per projekt och förutsätter en övrig finansiering på minst 20% av totalkostnaden. Den övriga finansieringen kan vara bibliotekets egen andel eller bidrag av andra finansörer.

Ansökan kan lämnas in när som helst under året. På Svenska kulturfondens webbsidor (www.kulturfonden.fi) finns mera information och ansökningsformulär.

Malin Hollmén

Barnfamiljer strömmar till biblioteket



SIBBO BIBLIOTEK

▲ Efter föreställningarna bjuder biblioteket besökarna på saft, kex och boktips. Då har de tid att umgås med varandra och därför fungerar Kirlittan också som en träffpunkt för barnfamiljer

Kirlittan

- Kulturlördagar för barnfamiljer på Sibbo huvudbibliotek
- Ordnas cirka en gång i månaden
- Deltagarna bjuds på en föreställning, saft, kex och boktips
- Svenska kulturfonden (Kultur på bibban) har gett understöd för de svenska artisternas arvoden och för marknadsföringen
- Programmet hösten 2013:
14.9 Raka Bananer, 12.10 Apan Anders och Mamma Mu-teater, 26.10 Maltti och Valtti, 16.11 Pentti Rasinkangas & Ohilyönti-orkestern

En lördag i månaden är det extra spännande att jobba på Sibbo huvudbibliotek. Då ordnar vi Kirlittan, barnens kulturlördag. På Kirlittan uppträder olika artister, såsom skådespelare, clown, trollkarlar, musiker och sagoberättare. Att få ta del av deras föreställningar är alltid lika roligt. Men mest spännande är kanske att se hur många familjer som dyker upp. För fast vi nu, efter sammanlagt femton kulturlördagar, vet att det här är någonting som Sibborna vill ha, så överraskar besökarmängden varje gång.

Kirlittan startade våren 2012 och vi ordnade då sex kulturlördagar för barn under skolåldern och deras familjer. Varje lördag

innehöll en kort föreställning: musik, rim-äventyr, dockteater, trolleri och clowneri. Efteråt bjöd vi deltagarna på saft, kex och boktips. Varannan gång var föreställningen svenskspråkig och varannan finskspråkig, men vi försökte aktivt välkomna familjerna över språkgränserna.

Konceptet har varit detsamma också hösten 2012 och våren 2013 – förutom att Kirlittan har flyttat från bibliotekets så kallade kafé till en stor konsertsal i biblioteksbyggnaden. Vi märkte nämligen snabbt att det inte dök upp 30–40 personer, som vi hade tänkt, utan oftast kring hundra.

Konserterna har varit populärast. När Kirlittan har besökts av artister såsom Apan

Anders, Robin Hund, Mimmit eller Mimi och Kuku har konsertsalen med 180 platser varit nästan full. Också teaterföreställningarna har varit omtyckta. På svenska har vi bland annat sett Teater Taimines "Den förträfflige herr Glad" och en version av Lurens sommarteaters "Nils Holgersson".

Kända artister lockar förstås mest, men det roliga har varit att märka att folk kommer nästan oberoende av vem som står på scenen. Kirlittan ordnas alltid klockan 10.30, vilket verkar vara en bra tid för barnfamiljer. Inträdet är fritt, vilket förstås sänker tröskeln. Vi har märkt att många familjer kommer så gott som varje gång – Kirlittan har blivit en träffpunkt.

Intervju med Malin Hollmén

Camilla Wikstedt

Vem är du och vad gör du?

Jag är bibliotekarie med ansvar för barnverksamheten på Sibbo bibliotek. Jag har hittills jobbat mest med de yngsta barnen, dvs. med program för dagisbarn och lågstadielever, babyposi, sagostunder och våra kulturlördagar för barnfamiljer.



Hur har du hamnat på Sibbo bibliotek?

Jag blev anställd här för två år sedan och bytte då bransch efter att ha jobbat som journalist i över tio år, främst på Åbo Underrättelser. Jag har studerat litteraturvetenskap vid Åbo Akademi och senare kompletterat min magistorexamen med studier i informationsförvaltning, med sikte på att kanske någon gång jobba på bibliotek. När den här tjänsten lediganslogs hade jag och min familj precis flyttat tillbaka från Åbo till min gamla hemstad Borgå på prov och det kändes som en chans att kunna stanna i Borgå. Jag lockades också av att få jobba med barn och unga.

Vad ser du för möjligheter med biblioteksarbetet i Sibbo?

På biblioteken i Sibbo ökar utlåningen hela tiden, medan trenden på många andra håll är den motsatta. Vi har också hyfsade anslag för bokinköp så det känns som en kommun där biblioteken mår bra. Bibliotekets barnverksamhet hade legat lågt en tid när jag kom så jag har startat upp det mesta från början. I Sibbo finns 30 daghem, 16 grundskolor och en massa barnfamiljer, så behoven och möjligheterna är oändliga.

Läser du Bibban?

Ja, det gör jag. Jag blev nästan genast medlem i Finlands svenska biblioteksforening och prenumererar därmed på Bibban.



SIBBO BIBLIOTEK

▲ Feeja Haarmann (stående) berättar om stenarnas magi och ger varje indian en sten att ta med sig hem

Indianer slog läger i Sibbo

Malin Hollmén

Den som besökte Sibbo huvudbibliotek den första veckan i juni kunde höra vilda tjut och se färgglada fjädrar smyga förbi. Biblioteket ordnade för första gången ett sommarläger för barn och temat var indianer. Indianlägret var ett tvåspråkigt dagsläger, riktat till barn i årskurs 1–3.

Lägerledare var två ordkonstnärer som biblioteken i Sibbo har samarbetat med tidigare. Vi byggde upp en indianvärld inne

i biblioteket, men eftersom lägerveckan var het och solig trivdes indianerna också ute i det gröna.

Lägerdeltagarna fick lyssna till indian-sagor i tipin, lära sig om namngivning och drömmars betydelser, teckna, pyssla egna drömfångare och vänskapsband med mera. De lystrade under de tre lägerdagarna till namn såsom ”Den som skolar hundar”, ”Den lata hästen”, ”Den springande köttbulen” och ”Den ridande ärtsoppan”. Nu har indianerna dragit vidare, men återkommer eventuellt nästa sommar.

▼ Bland annat dessa artister har uppträtt på Kirlittan. **Robin Hund, Mimmit, Mimi ja Kuku, Apan Anders** och **Mokabella**



STUDIO LINDELL



VUOKKO SALO



MATTI SNELLMAN



ROBERT SEGER



DANIELA FOGELHOLM

Mikaela Byskata-Ahlskog

BARNBOKSAPPAR

På köksgolvet sitter treåringen med papas surfplatta och startar för ca 379:e gången barnboksappen *Hur gick det sen?* Tove Janssons bilderbok har naturligtvis de bästa förutsättningarna för att fungera bra som app: fantastiska bilder och en saga på rim. Äpplen trillar ner, stenar rullar och Lilla My fäller ner sitt paraply när man petar på skärmen. Allt till treåringens stora förtjusning. Men det är fortfarande berättelsen som är viktigast för henne och den hon kan lyssna till flera gånger i rad.

Appar i alla former verkar vara dagens melodi och många föräldrar använder sig av olika spelappar för att sysselsätta barnen under längre resor. En snabbkoll i den närmaste bekantskapskretsen visar ändå att just barnboksapparna inte verkar vara så flitigt i användning, det är mera barnappar med spel och färgläggningfunktioner som gäller.

Förlagen och apparna

För några år sedan var barnboksappar hett stoff och flera förlag satsade på att ge ut sådana. I dag verkar det inte vara lika många förlag som satsar pengar på appar. Barbro Teir, verkställande direktör på Schildts & Söderströms förlag besvarade mina frågor om deras barnboksappar. Söderströms förlag började producera appar för ca tre år sedan, när efterfrågan på barnboksappar var stor. Då gjorde man tre stycken: *Mörkerboken* av Hannele Mikaela Taivassalo och Lena Frölander-Ulf, både på svenska och engelska, pekboken *Gnatto pakpak* av Linda Bondestam och Stella Parland samt *Saga Blom* av Anna Gullichsen och Cara Knuutinen. Förlagets ideologi och policy för barnboksappar är att man ska ta till vara de möjligheter till interaktivitet som de digitala medierna erbjuder. Man strävar efter att apparna ska vara interaktiva, spelmässiga, pedagogiska och lekfulla.

Apparna finns nu i Apples App Store, men har inte marknadsförts särskilt mycket och inte heller sålt i särskilt stora mängder. Eventuellt kunde det gå att sälja dem som paket på ett liknande sätt som man gör med läromedel, där man säljer den tryckta boken och sedan får köparen det digitala materialet mycket förmånligt. Eftersom förlaget under senare tid har genomgått stora omändringar har det inte funnits resurser till att skapa

”En ljudbok med extra allt”

fler appar. Om det blir flera i fortsättningen återstår att se, förlaget ser tiden an och följer med hur stor efterfrågan blir.

Hur biblioteken kunde få lånerättigheter till apparna är ännu oklart. Förlaget har just utarbetat en modell för de finlandssvenska e-böcker som planeras börja säljas för utlåning under hösten. En liknande modell kunde kanske tas fram också för apparna ifall det blir aktuellt, tror Teir. Just nu bör förlag och författare skilt komma överens om lånerättigheterna till e-böcker och barnboksappar, eftersom författarna inte får någon biblioteksersättning för lån av digitala medier. Författarnas eget intresse för just barnboksapparna har ändå varit stort och hade förlaget resurser till det skulle det utan tvekan gå att göra flera appar.

Raben & Sjögrens förlag (Norstedts förlagsgrupp) har agerat ungefär på samma sätt som Schildts & Söderströms i appfrågan. Förlagschef Ann Sköld Nilsson säger att de gjorde ett större släpp av appar hösten 2011 och då var kriterierna att det skulle vara

kända karaktärer och berättelser med illustrationer som gjorde sig bra i digital media. De ville också prova olika innehåll för att se vad marknaden ville ha och var beredd att betala för.

Det viktigaste för förlaget är att berättelsen och/eller karaktären ska vara i centrum och att illustrationerna ska komma till sin rätt. Författarna har hittills ställt sig mycket positiva till att förlaget gjort appar av deras böcker, säger Sköld Nilsson. Just nu satsar inte förlaget på några nya appar, om det inte finns särskilda förutsättningar. Kostnaderna motsvarar inte försäljningen och konkurrensen från olika spelappar är tuff.

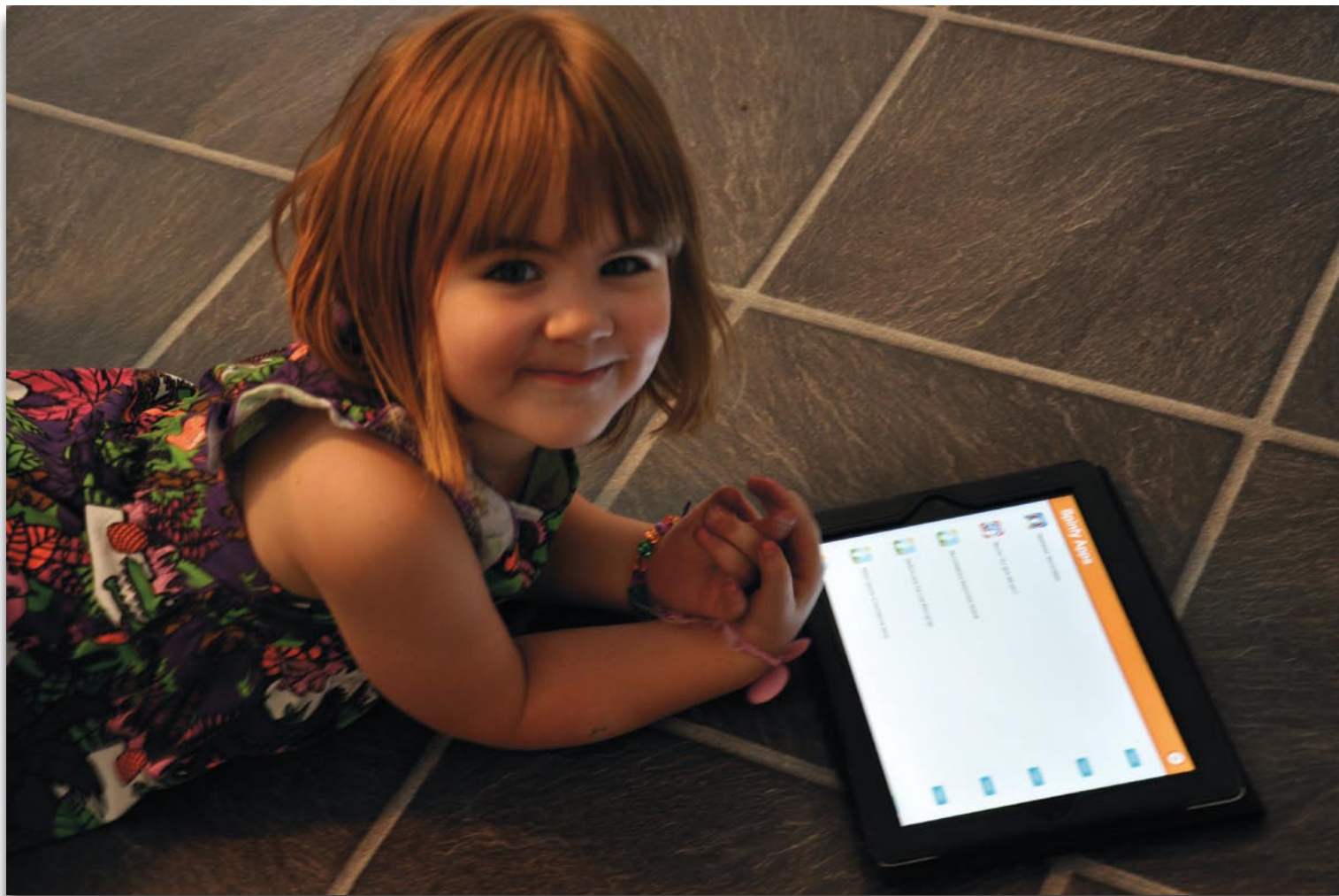
När jag tittar in på Raben & Sjögrens webbsidor ser jag att välbekanta barnboksfigurer som Mamma Mu, Halvan och Mumin (*Hur gick det sen?*) är de som har fått egna appar.

En interaktiv bok?

Det Norstedts och Schildts & Söderströms egentligen gör är att behålla bokens form ganska långt som den är och endast göra tillägg i form av t.ex. ljud och tilläggsspel. En ljudbok med extra allt.

Filimundus är ett företag som har gjort de mest sålda barnboksapparna i Sverige. Filimundus är inte ett förlag och de baserar apparna på figurerna i stället för att göra som t.ex. Schildts & Söderströms och utgå från text och högläsning. Filimundus satsar i stället på internationellt kända barnboksfigurer som Pettson & Findus och Pippi. De lanserar apparna på svenska, tyska och engelska och gör spel som baserar sig på berättelserna. Pippi bowlar till exempel med spökhuvuden uppe på vinden och Pettson gör knepiga uppfinningar som det gäller att få att fungera på rätt sätt.

Räcker det alltså med att låna huvudpersonen till ett spel för att kalla det en barn-



MIKAELA BYSKATA-AHLSKOG

boksapp? Är det mera en barnapp i så fall, med spel som riktar sig till barn? Eller kan alla former av appar som bygger på barnböcker kallas barnboksappar? Treåringen uppskattar också Pippi-spelen, men orkar inte sysselsätta sig lika länge som när hon lyssnar på en bok. Personligen hade jag gärna sett att det fanns någon liten historia att lyssna till också, men det är säkert en extra kostnad som man valt bort.

En säljande app

Barnboksapparna drunknar alltså just nu i det stora utbudet. Den svenskspråkiga marknaden är liten, vilket gör att stor vikt borde läggas på marknadsföringen för att en app ska slå igenom. Det krävs kanske att den lanseras på flera språk, som Filimundus appar, eller kanske att den erbjuds tillsammans med den fysiska boken, enligt samma modell som Schildts & Söderströms redan gör med läromedel.

En barnboksapp kostar vanligtvis några euro, mycket mindre än en bok eller ett konsolspel. Ändå verkar det ligga över smärtgränsen för många köpare. Jag själv har inte heller köpt så många barnboksappar (eller appar över huvud taget), men visst funderar jag igenom saken många gånger innan jag köper en app av något slag. Mycket lättvindigare plockar jag ihop en hög med böcker

på rea, eller köper en film till nedsatt pris.

Så varför får inte appar kosta någonting? Jag tror att en stor bidragande orsak är att så mycket på nätet är gratis och att det finns många gratis barnappar och onlinespel. Dessutom vimlar det av appar, ser man inte upp har man plötsligt laddat ner appar för en förmögenhet. Sist och slutligen är en bok också ett fysiskt föremål som känns påtagligt, man får verkligen något konkret för pengarna. De barnboksappar jag har laddat ner har endera lovordats så att man verkligen vet att det är något att ha eller också har de varit gratis för en kort tid.

Framtiden

Förlagen verka inte vilja satsa pengar på att utveckla flera barnboksappar på svenska för tillfället. I alla fall inte förrän efterfrågan blivit större och man hittat ett effektivt sätt att marknadsföra dem. De barnboksappar som nu produceras och säljs är spel som baserar sig på olika barnbokskaraktärer. Allt fler bibliotek börjar erbjuda surfplattor som kunderna kan använda i biblioteken, skulle det inte vara en naturlig sak att också kunna använda barnboksappar på dessa? Inte alls dålig marknadsföring för förlagen heller.

Blir det flera barnboksappar hemma hos oss? Ja, det tror jag. Mina barn hör trots allt till generationen som obehindrat handskas

med datorer och surfplattor och barnboksappar känns som ett bra alternativ bland alla valmöjligheter som finns.

Hitta bra appar?

Om man är nyfiken på vilka barnboksappar det finns är det bara att besöka förlagens webbsidor och bekanta sig med utbudet. Flera svenska bibliotek tipsar också om barnboksappar på sina webbsidor och bloggen Pappas appar (www.pappasappar.se) recenserar appar som riktar sig till barn. De listar också gratisappar och appar som erbjuds gratis under en viss tid.

Om appar

En app är en förkortning av applikation. Det är ett litet tillämpningsprogram som användaren själv kan ladda ner och installera.

Bokappar kan vara en e-bok eller ljudbok som man laddar ner till sin telefon eller surfplatta, men barnboksappar innehåller oftast någon form av rörliga bilder och/eller spel.

Enligt sajten Pappas appar (www.pappasappar.se) finns det i dag ca 50 barnboksappar på svenska.



Jolanda Tirkkonen

JOLANDA TIRKKONEN

Bokprovning. Det låter som något för litterära finmakare. Som att man går runt och provar på olika böcker. Tar ett smakprov här, ett annat där, lägger tillbaka och provar på nästa. Funderar lite, bedömer enligt färg, utseende och doft. Det är också ungefär så det går till på Svenska barnboksinstitutet (Sbi) i Stockholm varje år i april då den årliga Bokprovningen sparkar igång. Då publicerar institutet en diger dokumentation med statistik över och analyser av föregående års svenska barn- och ungdomsboksutgivning och utrymmena fylls av bibliotekarier

och annat branschfolk som tagit tillfället i akt att bekanta sig med de föreläsningar och den utställning som ordnas i samband med detta.

Bokprovningen årgång 2012 (som alltså gäller utgivningen år 2012 och går av stapeln 2013) var den tjugonde i ordningen för Sbi. Sedan 1994 har institutet i början av varje år sammanställt en översikt av föregående års svenska utgivning av barn- och ungdomsböcker. I samband med detta ordnas föreläsningss dagar kring temat och en utställning som finns i Sbi:s bibliotek några veckor och

som samlar all utgivning från året ifråga. Personalen åker därefter på en föreläsningsturné i några utvalda städer, som varierar från år till år. I år inföll föreläsningssdagarna 14:e och 15:e mars. Utställningen visades under bibliotekets öppettider fram till 18:e april.

Institutet väljer att stå endast för sammanställningen, utan att rangordna böckerna eller dra några kvalitativa slutsatser om utgivningen. Man poängterar också att sammanställningen inte bör ses som någon definitiv bild av utgivningen. Föreläsning-

arna är uppbyggda kring olika tematiska trender och tar upp såväl populära bästsäljare som smala utgivningar på eget förlag. Idén är att erbjuda en kartläggning som kan fungera som bas för vidare forskning.

Så vad kan man säga om den svenska barnboksutgivningen 2012? Rent statistiskt kan man se en liten ökning i utgivningen – 1761 barn- och ungdomsböcker utkom 2012, en ökning på 14 böcker från året innan. De svenska originalen står för 54% av utgivningen. Bland översättningarna har engelskan en dominerande plats som originalspråk. Översättningarna från de andra nordiska språken har ökat, medan dito från de stora europeiska språken och japanskan minskat, vilket ifråga om japanskan kan förklaras med mangans minskade popularitet. I dokumentationens statistikbilaga presenteras mera specifika siffror, som t.ex. visar att översättningarna från finska är endast sex stycken. Den ringa siffran är dock en enorm ökning – år 2011 var motsvarande siffran en ynka bok. Utöver utgivnings-siffror och originalspråk serveras även statistik om genrefördelning, förstaupplagor och nyutgivning, förlagsfördelning samt upphovs-personernas och huvudpersonernas kön. Allt finns i dokumentationen, som kan laddas ner på Sbi:s webbplats.

Institutet har gett dokumentationen rubriken "Gränser och gränsöverskridanden", vilket ger en fingervisning om vilka trender och tendenser man kunnat skönja i utgivningen. Sammanställarna har uppmärksammat att författare och illustratörer i utgivningen år 2012 i högre utsträckning än tidigare utforskat gränser på olika sätt och på olika områden: i uttrycket för text och bild, tematiskt, genremässigt, i förhållandet till målgruppen. Föreläsningdagen inleds med en översikt av dokumentationen framförd av Jan Hansson, chef för Sbi. Övriga föreläsare är informatör Åsa Warnqvist och bibliotekarierna Anne-Marie Karlsson och Cecilia Östlund från Sbi, samt Magnus Öhrn som forskar i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet.

Åsa Warnqvist lyfter fram det generations-skifte som skett och sker inom svensk bilderbokskonst. Hon påpekar att det växt fram en ny generation bilderbokskonstnärer under 2000-talet, med namn som Sara Lundberg, Emma och Lisen Adbåge, Joanna Hellgren, Jöns Mellgren och många fler. Den här generationen illustratörer kännetecknas bland annat av att de är i samma ålder och att de är yrkesutbildade illustratörer. Det som enligt Warnqvist trots allt är den främsta orsaken till att man kan tala om en ny generation är det konstnärliga, nyskapande uttrycks-sättet

hos dessa illustratörer. Som en gemensam bas för uttrycket ligger det naivistiska. Illustratörerna blandar tekniker och satsar på ett kompromisslöst bildskapande, där man inte gör någon åtskillnad mellan bilder för barn och vuxna. Bildspråket står vid sidan av det barn-tillvända bildspråk som vanligtvis finns i bilderböcker. De här unga illustratörerna åtnjuter stort intresse hos förlagen och flera av dem har blivit prisbelönade för sina illustrationer.

Anne-Marie Karlsson har gett sin föreläsning rubriken "Framtiden – hur ser den ut i 2012 års ungdomsböcker?". Med många exempel illustrerar hon hur fältet ser ut gällande ungdomsromaner om framtiden. Intressant nog finns det bara en svensk ungdomsroman i denna kategori i utgivningen 2012. Den största delen av framtidsskildringarna är översättningar och ges ofta ut i serier om flera böcker. Framtiden i dessa serier är sällan munter – till exempel val och klassificering av människor är ett vanligt tema.

Cecilia Östlunds föreläsning handlar om skogen och staden som scener i 2012 års utgivning. Skogen framställs som både skrämmande och trygg. I stadsskildringarna har den urbana ungdomskulturen satt sina spår. Under år 2012 utkom det till exempel ungdomsböcker om subkulturen urban exploration, där man rör sig i ett gränsländ mellan laglydighet och kriminalitet.

Magnus Öhrn talar under rubriken "Medier, mat och exotism: samtiden i svensk barn- och ungdomslitteratur 2012". Genom de i rubriken nämnda tre infallsvinklarna ger han en bild av hur samtiden framställs i ett urval svenska barn- och ungdomsböcker från 2012 års utgivning. Resultaten är slående. Inte så mycket gällande ungdomsboken, där internetanvändning finns med som tema i över hälften av de undersökta böckerna, men desto mera gällande bilderboken. Öhrn hänvisar till undersökningar som visar att 50% av Sveriges 3-åringar använder Internet och presenterar sedan motsvarande siffra i bilderboken: 2%! Den svenska bilderboksutgivningen 2012 präglas av en frånvaro av teknik och då den förekommer är den starkt förknippad med vuxenvärlden – det är de vuxna som ringer och surfar, inte barnen. Lika vanligt förekommande som mobiltelefonen är transistorradiot! Bilderboken kör alltså i hög grad med nostalgi och en inte helt sanningsenlig bild av vardagen för dagens barn. Också gällande temat mat finns en liknande klyfta mellan ungdomsboken och bilderboken. Medan pizza är den vanligast förekommande maträtten i ungdomsboken, är bilderbokens motsvarighet kanelbullar – en nostalgisk och tydlig sym-

bol för barndom och trygghet. Avslutningsvis i fråga om exotism ser Öhrn en minskning av exotiska inslag i dagens utgivning jämfört med tidigare barnlitteratur och speciellt pojkboken, där längtan och närheten till naturen spelade en viktig roll.

Bokprovningen är en guldgruva för det svenskspråkiga biblioteks-fältet. Sbi gör en enorm insats genom att samla in och läsa in sig på hela den svenska utgivningen av barn- och ungdomsböcker. För gästande bibliotekarierna kan en dag på Bokprovningen ge en lättillgänglig överblick av föregående års utgivning och en genväg in i de mest framträdande trenderna i dagens barn- och ungdomslitteratur. Föreläsningarna tar upp många specifika titlar för att exemplifiera de mönster man sett i utgivningen, och ger således även tips om intressant läsning. De finlandssvenska böckerna kommer på grund av sitt utgivningsland tyvärr inte med i Svenska barnboks-institutets statistik, men glädjande nog har de fått en egen hylla i årets utställning. Finska barnboks-institutets motsvarande kartläggning Kirjakori samlar automatiskt även den finlandssvenska utgivningen.

Den digra dokumentationen och de filmade föreläsningarna kan man ta del av på Sbi:s webbplats (www.sbi.kb.se). Via webbplatsen kan man även börja prenumerera på institutets nyhetsbrev, som ger information om aktuella händelser på institutet och håller en uppdaterad om när det är dags för nästa Bokprovning.

Kirjakori

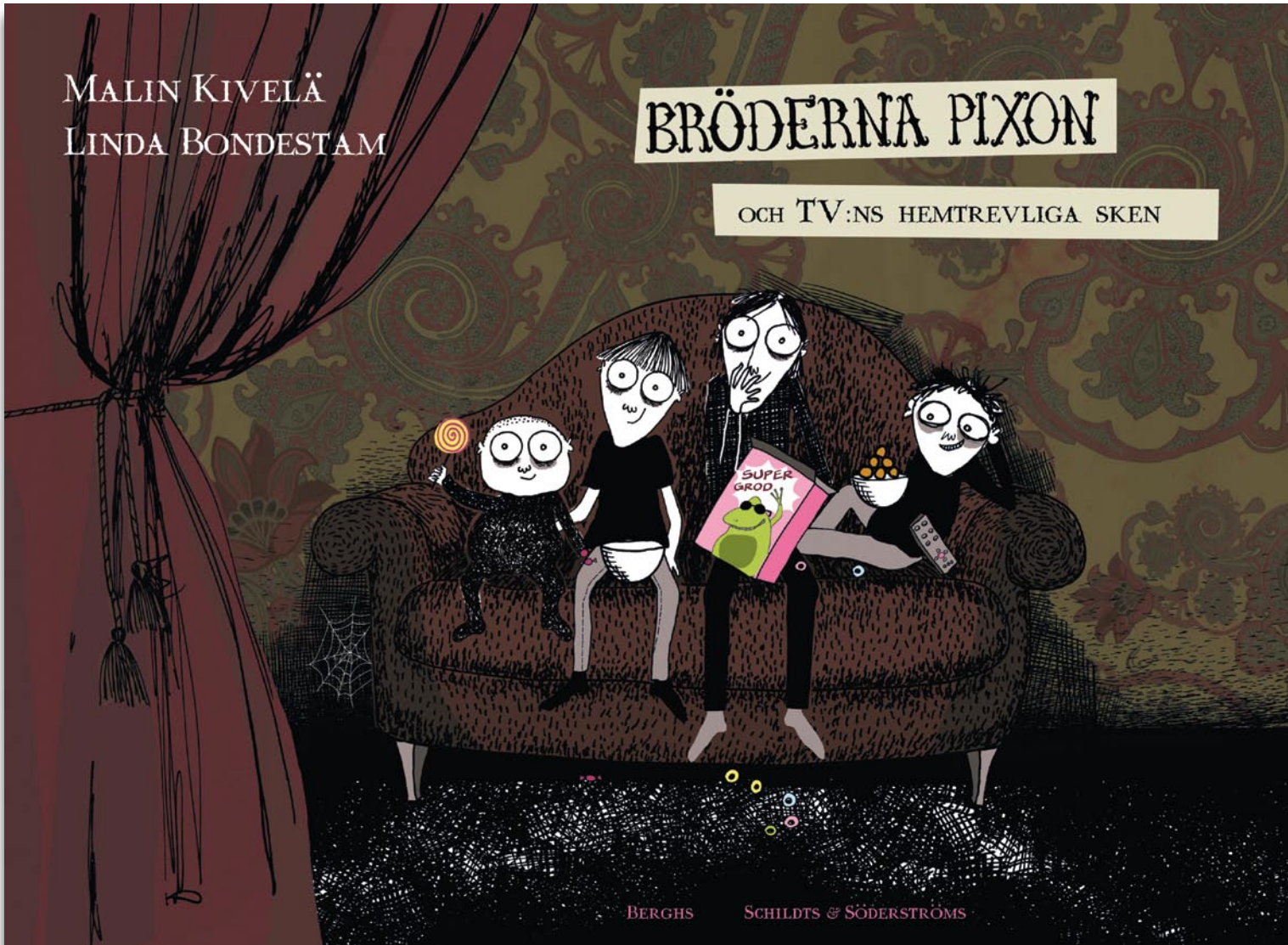
Den svenska Bokprovningen motsvaras i Finland av Kirjakori. Enligt liknande koncept som i Sverige ordnar Barnboks-institutet i Tammerfors sedan år 2000 föreläsning-dagar kring och en utställning över den finländska barnboksutgivningen från föregående år. I samband med Kirjakori publicerar institutet en dokumentation med texter av de olika föreläsarna.

I år inföll föreläsning-dagen i Tammerfors den 21.3 och utställningen visades 25.3–15.5. Föreläsningarna bjöd på inblickar i bilderboksutgivningen, värden och ojämlikhet i barn- och ungdomsböcker, utgivningen ur ett språkligt perspektiv samt barns läsvanor. Också några skolelever deltog och berättade om sina läs-oplevelser. Till skillnad från Bokprovningen är den finska föreläsning-dagen avgiftsbelagd.

MALIN KIVELÄ
LINDA BONDESTAM

BRÖDERNA PIXON

OCH TV:NS HEMTREVFLIGA SKEN



BERGHS

SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

Mia Österlund

EXPERIMENTLUSTA i inhemsk bilderbok

– men vet läsaren att boken är närproducerad?

Finlandssvensk barnbok frodas och mår bra. Det har vi några samlade faktorer att tacka för. Dels finns det sedan 1970-talet en forskningstradition vid Åbo Akademi som genererar kunniga lärare, bibliotekarier och barnlitteraturforskare, som är verksamma både nationellt och internationellt. Dels finns en seriös barnbokskritik. Det finns också kunniga och modiga förlagsredaktörer som vågar experimentera och som för-

valtar en litterär tradition. Därutöver finns en rad sammanhang för skrivande och skapande människor som kan gå skrivarkurser, författarskolor och konstutbildningar. Men framför allt finns det läshungriga barn och förhoppningsvis ivriga förmedlare bland deras föräldrar.

Okunskapen över vad som är finlandssvensk barnbok överraskar ändå ibland. "Aj, är den där boken finlandssvensk?" är

en replik jag förvånande ofta hör. Senast jag hörde den fälldes den om Malin Klingenberg mellanåldersdeckare *Irene och Sedel-sugen* (2013). Denna desorientering tyder på att det på finlandssvenskt håll saknas en samlade arena där information om finlandssvensk barnbok exponeras. Det kunde vara en hemsida eller en blogg av typen Las-tenkirjähylly där barnbokskritikern Päivi Heikkilä Halttunen förtjänstfullt skriver om

ny och äldre barnlitteratur. En lättillgänglig webbplats där nyutkommen finlandssvensk barnbok presenteras och diskuteras, det vore väl något? Som stöd kunde också en separat finlandssvensk barnlitteraturhistoria tjäna där förmedlare som bibliotekarier, lärare och föräldrar skulle hitta uppdaterad information och teoretiskt innovativa läsningar av finlandssvenska författar- och illustratörskap.

Bilderboksillustrationer ut i världen

Just nu pågår en satsning för att föra ut finlandssvenska illustratörer i världen inför bokmässan i Frankfurt 2014 då Finland är temaland. Bibliotekarien och barnboksexperten Maria Lassén-Seger redigerar i samband med den en utställningskatalog över finlandssvensk bilderbok. I samarbete med produktionsbolaget Jokowski, Svenska Kulturfonden och Stiftelsen Pro Artibus skapas en vandringsutställning som presenterar illustratörer verksamma på svenska i Finland för en bredare publik. Projektet lanseras med en utställning i Elverket i Ekenäs sommaren 2014 och turnerar sedan i världen. Bland ett femtiotal ansökningar valdes tio illustratörer och en animatör ut. Utställningskatalogen kartlägger den finlandssvenska bilderboken ur historiskt, tematiskt och estetiskt perspektiv. Detta pionjärarbete sorterar också under ett större projekt, nämligen strävan att gradvis samla artiklar om finlandssvensk barnlitteratur till en barnlitteraturhistoria.

Experimenterande bilderböcker

En av de bilderbokskonstnärer som utställningen kommer att kretsa kring är den klarast lysande stjärnan på bilderbokshimlen just nu, Linda Bondestam. Hennes bilderböcker i samarbete med en rad kunniga och etablerade författare som Annika Sandelin, Malin Kivelä, Stella Parland, Minna Lindeberg och Ulf Stark har gjort henne till hovleverantör av lysande bildberättande. Bondestams egensinnigt färgrika bildskapande



har utvecklats i en allt mer narrativ riktning. Färgskalan har delvis djupnat, och vid sidan av de färgglada kaskaderna i de första bilderböckerna odlar hon numera en murrigare stil. Den senaste i raden av bilderböcker, *Bröderna Pixon och TV:ns hemtrevliga sken* (2013) tillsammans med Malin Kivelä, är en humoristisk uppgörelse med föreställningar om barn och barndom – men också om föräldraskap. Samarbetet mellan text och bild är utmärkt. Kiveläs fäbless för udda existenser blommar ut och Bondestams fingertoppskänsla för miljöbeskrivning firar triumfer. Deras tidigare samarbete i *Den förträfflige Herr glad* (2009) får här sin motsvarighet i utpräglad höghusmiljö.

Bondestams expressiva bilderböcker sticker ut och i sina bästa stunder är bildberättandet poetiskt, lekfullt experimenterande, genomgående estetiskt, men aldrig didaktiskt. Det finns en nyfikenhet på etiska frågor, men inget slås fast utan en stimulerande öppenhet präglar konstnärskapet. Inte minst det fina samarbetet med Ulf Stark i *Diktatorn* (2010) visar på hur både en poetiskt öppen text och en poetiskt öppen bild kan korsbefrukta varandra genom modet att presentera mångsidiga och komplexa texter och bilder för barn. Här handlar det om en pojke besatt av att bestämma, vars uppblåsta ego präglar hans omgivning. Kommentaren till dagens curlingföräldrar är svidande rolig.

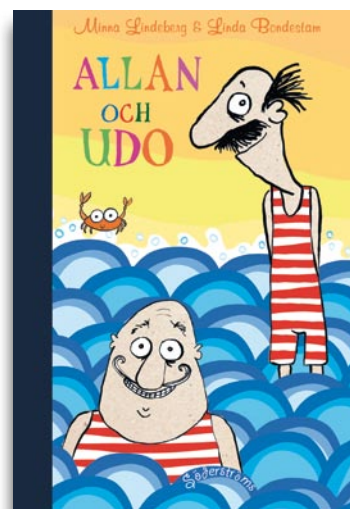
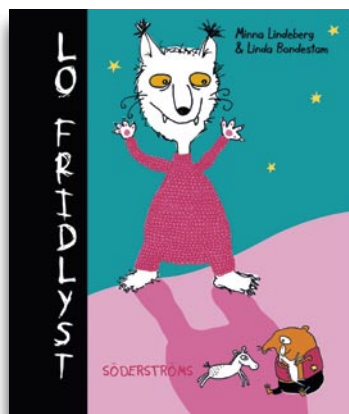
Som bäst tänker finlandssvensk bilderbok alltså utanför ramarna både när det gäller genus, som i Minna Lindebergs och Linda Bondestams *Lo, fridlyst* (2009) eller generation som i deras *Allan och Udo* (2012), den senare har nyligen nominerats för Nordiska Rådets nyinstiftade barnlitteraturpris. Det är både modigt och trendkänsligt att gestalta ett äldre bögepar. Bilderboken kan alltså ha nästan vilket ärende som helst, och ska också ha det, i akt och mening att aldrig un-

derskatta barnläsaren. Linda Bondestam illustrerar både svensk- och finskspråkiga bilderböcker, hennes böcker ges ut i upplagor på båda språken, men hon uppfattas i grunden som finlandssvensk illustratör. Men hur medveten om detta är den läsande publiken och spelar det någon roll? Är det viktigt att vi har en egen bilderbokstradition och i så fall varför?

Okunnigheten om vad som är finlandssvensk barnbok kan som sagt pareras genom att böckerna profileras som finlandssvenska och exponeras i egenskap av att de är ”näraproducerade”. En annan väg är att se till att böckerna präglas av igenkänningselement, exempelvis i miljöskildringen. Lokalfärgen är ofta svag i samtida finlandssvenska barnböcker. Ofta kunde det finnas tydligare signaler om var handlingen utspelar sig. Därför är jag särskilt glad över ett uppslag i *Bröderna Pixon och TV:ns hemtrevliga sken* där en helsingforsisk stadsbild brer ut sig på ett panoramauppslag och där en spårvagn skramlar förbi, som fyndigt nog verkar göra reklam för Bondestams kommande animationer av hennes bilderböcker. På detaljplanet kan det just handla om igenkännbara miljöer eller föremål men när det gäller bilderbokens estetik och innehåll handlar det mer om att ta spjårn i en finlandssvensk litterär tradition, manifesterad i ord och bild.

Summa summarum kan vi just nu glädja oss över ett stort intresse för och ett rikt utbud av verkligt bra barnböcker på svenska i Finland. Det är bara att hasta iväg till biblioteket och trava upp bokhögarna!

Mia Österlund är docent och universitetslärare i Litteraturvetenskap vid Åbo Akademi och redaktionsmedlem i tidskriften Barnboken.



ÅRETS ALMA-PRIS

I år tilldelades det prestigefyllda Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA) den argentinska bilderbokskonstnären Isol. FD Maria Lassén-Seger, som till vardags är ledande informationsspecialist vid Åbo Akademis bibliotek, är medlem i ALMA-juryn och Bibban var nyfiken på att få veta mer om priset och årets vinnare.

Vad är ALMA-priset och varför delas det ut?

ALMA-priset, eller Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne, är världens största internationella barn- och ungdomslitteraturpris och världens näst största litteraturpris efter Nobelpriset i litteratur. Sveriges regering instiftade priset för att hedra Astrid Lindgren efter hennes bortgång 2002. Det är alltså ett pris som finansieras med skattemedel och man brukar säga att det är "svenska folkets pris till världen". Varje år utses en (eller flera) vinnare och prissumman är oblyga fem miljoner kronor. Det kan bara ges åt personer som är i livet, alltså inte postumt, men det kan ges åt såväl författare som illustratörer, läsfrämjare och muntliga berättelser så det är många olika "kategorier" som kommer i fråga när en vinnare ska utses. Prisets uppgift är förstås att sätta allt ljus på barnlitteraturen, lyfta fram och belöna spännande författare och illustratörskap samt de som gör en ovärderlig insats för att få allt fler barn att läsa böcker. Priset och den ansevärda prissumman säger klart och tydligt att litteratur för barn och unga är en viktig konstform att räkna med.

Vad innebär det att tilldelas detta pris?

Priset betyder ju många olika saker för den eller de som får det. Dels den erkända och mediala uppmärksamhet man får förstås. Dels prispengarna som kan betyda allt från att få sin utkomst tryggad för ett bra tag framöver (och därmed arbetsro) till möjligheten att köpa sig ett hus, en sportbil eller en lyxig whiskey (alla dessa har hänt). Några pristagare har valt att donera en del av summan till någon ideell verksamhet som har med barnlitteratur att göra. Men det är förstås upp till vinnaren att göra precis vad hen vill med prissumman.

Berätta lite om hur vinnaren utses.

Juryn utses varje år ett stort antal sakkunniga personer och organisationer världen över som har rätt att nominera kandidater till priset. Det intressanta är att man inte bara



▲ Isol och kronprinsessan Victoria vid prisutdelningen i Stockholm, 27.5.2013

STEFAN TELL

får nominera kandidater från det egna landet eller språkområdet utan också kan nominera välförtjänta kandidater verksamma på annat håll i världen. Nya nomineringar samlas in varje år med deadline i maj. De nominerade kandidaterna kungörs sedan inkommande höst i samband med den stora bokmässan i Frankfurt och därefter sätter juryarbetet igång på allvar. Det är oerhört spännande att få ta del av den här processen då vi läser och diskuterar oss fram till årets vinnare. Till årets pris hade vi över 200 kandidater på vår lista, så vi hålls nog minsann sysselsatta.

Hur länge har du varit med i juryn?

Det här är mitt femte år som jurymedlem. I år inledde jag min andra mandatperiod på fyra år. Jag kan inte nog betona hur fantastiskt det här uppdraget har varit och fortfarande är. Vilken möjlighet att få fördjupa sig i den bästa barnlitteratur som finns och att få bidra till att lyfta fram de som ligger i framkanten vad gäller att skriva, illustrera, berätta och förmedla böcker för barn. Det är kunskap och samtal som jag kan ta med mig när jag undervisar och skriver litteraturkritik och något som verkligen förgyller min arbetsdag.

Berätta om årets vinnare och motiveringen till att just hon fick priset.

Årets vinnare är argentinska bilderboks-konstnären Isol. Hon är verkligen en bilderboks-konstnär i ordets sanna bemärkelse. Hon har stark konstnärlig integritet och gör nyskapande böcker rent formmässigt. I sina bilderböcker anlägger hon ofta ett barns perspektiv på livet och tillvaron. Hon är suverän på att göra roliga böcker om knepiga ämnen, som t.ex. skillnaden mellan att vara snäll eller elak, eller hur kroppen skiljer sig från själen. Hittills finns det två rykande färska bilderböcker av henne översatta till svenska, *Petit, monstret* och *Numeralia*. I höst kommer det ännu fler. En av mina absoluta favoriter är hennes senaste bok *Nocturno* som är en bok att framkalla drömmar med. Den är formad som ett blädderblock som kan ställas på kant på nattduksbordet. När man belyser sidorna t.ex. med en ficklampa och sen släcker ljuset, träder det fram nya bilder som lyser i mörkret. Den här boken fångar allt det som Isol behärskar till fulländning: att leka fram nya överraskande bokformat och engagera barnläsaren på oväntade sätt.

Ellinor Hjerpe



Barnboken i samhället

Lena Kåreland

(Studentlitteratur 2013)

Lena Kårelands *Barnboken i samhället* är en lättfattlig översikt av barnbokens och barnlitteraturens plats i samhället. Boken är en omarbetad utgåva av originalupplagan från 2009 och tar hänsyn till nya läro- och kursplaner samt beaktar även nya tendenser i och ny forskning om barnlitteratur. Bland

annat diskuterar Kåreland Tintin-debatten från hösten 2012 och boken känns således uppdaterad och aktuell.

I sju kapitel redogör Kåreland för olika aspekter av barnlitteratur, från en definition av begreppen barn, barndom och barnbok, via barnbokens genrer och trender till barnlitteraturens och läsningens betydelse för barn och unga samt barnbokens roll i skola, forskning och det mångkulturella samhället.

Historiska tillbakablickar skapar dels en bakgrund för situationen idag, och framhäver också ett tydligt mönster som visar hur historien upprepar sig. Samma rädsla som under 2000-talet funnits för att de nya medieformerna är skadliga för barn, har exempelvis funnits inför nya fenomen även tidigare. På 1950-talet ansågs populärlitteraturen och serierna skadliga, senare var hotbilden televisionen. Tydligt blir också att barnlitteraturen påverkats av och återspeglat samhällets syn på barn och barndom.

Speciellt intressant ur biblioteksperspektiv är kapitlet om barns och ungas läs- och medievanor idag. När boken fått konkurrens av de elektroniska medierna har både läsvanorna och läsningens art förändrats.

Genom olika undersökningar ges en bild av hur mycket dagens barn läser och vad de helst läser. Olika läsfrämjande insatser lyfts också fram.

Fokus ligger på barnboken i det svenska samhället. Till stor del kan man ha glädje av boken även ur ett finlandssvenskt perspektiv - de svenska barnböckerna har sin naturliga plats på de finlandssvenska biblioteken, och läs- och medievanor torde inte skilja sig alltför mycket åt hos de svenska respektive de finländska barnen. Endast i fråga om den svenska skolans läroplan gällande litteraturundervisning blir framställningen väldigt lokal.

Kåreland skriver lättbegripligt och överskådligt. Utan krav på förhandskunskap om ämnet guidas läsaren genom barnlitteraturens och läsningens historia till dess ställning idag. Stundvis kan det bli lite väl kortfattat, t.ex. blir kapitlet om debatter främst en snabb inblick i de debatter som funnits kring barnlitteratur. Trots allt, eller kanske just därför, fungerar boken som en ypperlig introduktion för den intresserade.

Jolanda Tirkkonen



Barnlitteraturens värden och värderingar

Sara Kärrholm, Paul Tennygart (red.)

(Studentlitteratur 2012)

I **inledningen** till antologin *Barnlitteraturens värden och värderingar* skriver bokens redaktörer att man i texterna främst rör sig mellan tre olika frågor: vilka värden barn- och ungdomslitteraturen har, hur barn- och ungdomslitteraturen värderas och vad den själv sprider för värderingar.

Det som ger barn- och ungdomslitte-

raturen en så speciell ställning är framför allt att den skrivs av vuxna men riktar sig till barn och ungdom. Det här, sammantaget med det faktum att det också är vuxna som bedömer litteraturen som skrivits för en annan målgrupp, menar man skapar en obalans i förhållandet mellan författare och läsare som inte finns i litteratur som riktar sig till vuxna läsare.

Boken är indelad i sex delar med rubrikerna: *Barnlitteraturens värden*, *Värderingen av litteratur för barn och ungdom*, *Barnlitteratur i relation till nationella, internationella och naturpolitiska värden*, *Normbrottets värde inom bilderboken*, *Sexualitet och genus som värdefrågor i ungdomslitteratur* och *Ideologi och historiebruk i film och tv för barn och ungdom*. Sexton olika författare ger i varsitt kapitel sina bidrag till diskussionen kring synen på barn- och ungdomslitteraturen. Genom de olika kapitlen får man med avstamp i olika exempel på barn- och ungdomsböcker följa olika tidsperioders gestaltning av teman och normer, från 1950-talet till 2000-talet. Trots att 50-talets ambition att bilda de unga läsarna något med tiden mattats av finns det fortfarande tydliga tendenser till uppfostringsambitioner. Ännu på 2000-talet är det förvånansvärt med en bilderbok där huvudpersonen

handlar felaktigt och inte korrigeras. Martin Hellström redogör i kapitel 10 det oväntade med Eva Lindströms bilderböcker som ofta skildras ur barnets perspektiv utan tillräckande vuxna. Det här ses som ett ovanligt drag i den annars mycket konservativa genren.

Ungdomsboken beskrivs också i Anna Steiners analys av flickors åtrå och sexualitet i Katarina von Bredows romaner från 2000-talet mera avspegla samhällets normer än ungdomars egen syn på sig själva och sexualitet i dag. En liknande problematik tar Anna Clara Törnqvist upp i kapitel 13 där Peter Pohls ungdomsroman *Nu heter jag Nirak* och diskussionerna boken väckte i vuxen världen skärskådas. Reaktionerna kan sägas avspegla den nya våg av moralpanik som många författare har sagt sig uppleva.

De olika författarna bidrar med sina olika infallsvinklar till en sammanhängande helhet kring frågorna om barnlitteraturens värden och värderingar. Det i mina ögon intressantaste var att det för läsaren blev uppenbart att samtidens barn- och ungdomslitteratur inte alls är så befriad från moraliska pekpinor och värderingar som man kanske kunde tro.

Mikaela Byskata-Ahlskog

EN ARBETSMYRA har gått i pension

En vacker senhöstdag 2012 vandrade jag genom Helsingfors äldre kvarter förbi Ridarhuset mot Sjötullsgatan nr 2 för att träffa kulturrådet Barbro Wigell-Ryynänen på Kulturenheten inom undervisnings- och kulturministeriets Kulturpolitiska avdelning i hennes solljusa tjänsterum med utsikt över vatten, gamla hamnmagasin och segelskutor. Jag skulle intervjua henne för systerföreningens organ, Kirjastolehti, inför den stundande pensioneringen, som då låg 5 månader framåt i tiden. Den 31.3.2013 stängde hon sedan som planerat dörren bakom sig som nybliven pensionär efter 15 år på Kulturenheten och efter över 40 år inom biblioteksbranschen.

Efter flera timmars trivsamt samtal står det mycket klart att Barbro har varit en veritabel arbetsmyra. Det vimlar av årtal, platser, olika organ och arbetsgrupper, viktiga samarbetspartners och kollegor, kommitéer och konferenser, för att inte tala om inlägg, artiklar och publikationer i svaren på mina frågor. Däremot lyckas Barbro på sitt blygsamma sätt konsekvent undvika att lyfta fram sin egen betydelse och insats – trots sina många och omfattande aktiviteter.

Även författare

Decemberbarnet Barbro föddes i Helsingfors 1947. Hon gifte sig under studieåren (1970) med konstnären Esko Ryynänen och 1972 utökades familjen med sonen Max.

Studentexamen togs 1970, kandidaten i humanistiska vetenskaper avlades 1975 vid Helsingfors universitet och filosofie magisterexamen 1998 vid Åbo Akademi. Där emellan hann Barbro även avlägga biblioteksexamen, med 2-årig kurs, vid Svenska social- och kommunalhögskolan (1974). Den tillhörande praktiken och annan tjänstgöring gjorde Barbro på Helsingfors stadsbibliotek åren 1971–1974.

Om inte ovanstående redan visat att Barbro är ett riktigt energiknippe, kan man dra sig till minnes att hon vid sidan om sin över

40-åriga bibliotekskarriär också har hunnit med ett skönlitterärt författarskap. De tre romanerna gavs ut åren 1988–95 och heter *Måne över Rinkeby*, *Vinden vänder löven* och *Ingenting att oroa sig för*.

Vandringsår i Sverige och Finland

Den unga familjen beslöt att flytta västerut 1975. Under de 5 åren i Sverige jobbade Barbro på olika typer av bibliotek. Först i Stockholm vid Svenska träforskningsinstitutet, som biblioteksassistent och sedan som bibliotekarie i Stockholmstrakten med anhalterna Nacka bibliotek, Upplands-Bro bibliotek och Upplands Väsby bibliotek, innan nya trakter igen kändes lockande och flyttbilen gick norrut - ända till Haparanda stadsbibliotek i Norrbotten.

Anställningarna räckte vanligen i ca 1,5 år och ansvarsnivån tenderade att öka för varje flytt – från början som biblioteksassistent på Svenska träforskningsinstitutet avancerade Barbro till biblioteks- och kulturchef vid Haparanda stadsbibliotek.

På min fråga om vad hon uppskattade mest i Sverige, nämner Barbro först med ett roat skratt ”avsaknaden av fikonspråk” i biblioteksadministrationen, som en av de bästa erfarenheterna från sin rikssvenska biblioteksperiod. Tornedalssommaren och andra fina naturvärden i norr minns hon ännu med tydlig förtjusning. Samarbetet över sektors- och landsgränserna gav också mycket, liksom den öppna, diskuterande atmosfären på arbetsplatserna. Inte att förglömma alla trevliga personalfester!

Sonens skolgång och längtan efter släkt och vänner förde den Wigell-Ryynänenska familjen tillbaka till Finland 1980. Valet föll på Strömfors kommun i östra Nyland, eftersom orten gav familjen möjlighet att bo på landet nära skog och mark och Barbro fick jobbet som chef för kommunbiblioteket.

Småningom började stadsflickan ändå tycka att bilfärderna till Helsingfors med familjens ”Tippa-Rellu” ibland blev väl även-

tyrliga och långa. 1982 började Barbro som bibliotekschef på Sibbo kommunbibliotek, där hon stannade upp fram till 1994. Utöver skötseln av administrationen, deltog Barbro i det dagliga jobbet, både vid disken och i biblioteksbussen. Då kommunledningen drog in kultursekreterartjänsten föll även dennes arbetsuppgifter på hennes lott. Det blev givande, men arbetsdiga år.

Barbro berättade att hon efter många år i Sibbo igen började längta efter omväxling. Hon övergick därför till bibliotekarietjänsten på Nordiska språk- och informationscentrets bibliotek 1995, men eftersom centret drogs in redan 1996 blev det att åka tillbaka till Sibbo.

Till Undervisningsministeriet

I samma veva fick Barbro än en gång förfrågan om att hoppa in som vikarie på Svenska avdelningen vid Länsstyrelsen i Södra Finland. Eftersom det skulle gälla endast 6 månader tyckte Barbro att hon den här gången kunde tacka ja till uppgiften som biblioteksinspektör för det s.k. svenska distriktet. Föga anade hon då att hon först 15 år senare skulle lämna den statliga förvaltning hon så länge förhöll sig skeptisk till!

Efter en förlängning av vikariatet på länet fortsatte Barbro som vikarie även vid undervisningsministeriet, dit tjänsten flyttades 1998. Den utnämnda innehavaren meddelade slutligen att hon inte tar emot tjänsten och 1999 valdes Barbro till ordinarie biblioteksinspektör.

I och med att den s.k. svenska biblioteksinspektörstjänsten överfördes till ministeriet från länsstyrelsen inleddes en unik period i den finlandssvenska statliga biblioteksadministrationen. Fram till Barbros pensionering låg den nationella utvecklingen av den svenskspråkiga biblioteksservicen i Finland enbart på ministerienivå. Arrangemanget var en direkt följd av att Anneli Äyräs tjänst vid dåvarande Skolstyrelsens biblioteksbyrå hade flyttats över till ministeriet 1990.



Efter att även Kirsti Kekki bereddes plats på ministeriet blev det dags för omstruktureringar i den interna arbetsfördelningen mellan Barbro, Anneli och Kirsti. Barbros breda språkkunskaper avgjorde att hon åtog sig ansvaret för det internationella bibliotekssamarbetet. Kontakterna till biblioteks-föreningarna, utdelningen av de årliga statsbidragen för att utveckla biblioteks-verksamheten och de svenska allmänna bibliotekens utveckling landade också på hennes bord. En huvuduppgift blev därmed att så att säga paketera och presentera innovationerna inom den statliga biblioteks-förvaltningen hemma och utomlands.

Det tycks fram till de allra senaste åren ha regnat in nya uppgifter över enheten – och inte enbart direkt biblioteksanknutna uppgifter, som t.ex. barnkulturen överlag, platsen i styrelsen för Nordens hus i Reykjavik och ordförandeskapet i Nämnden för kulturtidskrifter. Mellan raderna kan jag utläsa att det småningom blev väl mycket av det goda. Barbro påpekar ändå snällt att en bidragande orsak till att hennes andel växte, ofta var hennes egen ”Nämen så intressant!”-inställning.

Finland slår Europa med häpnad

Under de senaste femton åren har Kulturrenheten varit med om att lyfta upp biblioteken på den europeiska agendan. Det krävde mycket arbete och tid att ta ställning till agendor och förslag, att sitta i kommittéer samt att ordna de olika konferenser, som man lyckades få till Finland.

Bibliotekslagen, som i huvudsak utarbetades av Kirsti Kekki, trädde i kraft samma år som Barbro blev ordinarie. Lagen väckte stort internationellt intresse. Därvarande EU-parlamentarikern och Finlands biblioteks-förenings ordförande Mirja Ryyänen och Tuula Haavistos rapport *The Role of Libraries in the Modern Society*, hade presenterats och antagits i Europaparlamentet året innan, vilket gjorde att man runt om i Europa fick upp ögonen för Finland som ett land med ett verkligt modernt bibliotekstänkande. Lagen och rapporten återspeglade dessutom varandra väl, eftersom de hade kommit till parallellt i diskussioner med många gemensamma aktörer.

Lagen översattes snabbt till engelska på grund av den stora efterfrågan. Behovet bara ökade då det första bibliotekspolitiska programmet (2001) och den första strategin (2003) *Biblioteksstrategi 2010* kom ut. Även dessa måste snabbt ges ut på engelska och andra europeiska språk. I många länder planerades vid den här tiden strategier för de allmänna bibliotekens utveckling.

Det räckte dock inte med publikationer-

na. Ett stort sug på föreläsare från Finland dök också upp. Övriga europeiska länder började intressera sig alltmer för Finlands allmänna bibliotek och antalet studiebesök här ökade. Under hela 2000-talet ökade antalet föreläsningaresor till Europa och mängden studiebesök och seminarier, som skulle organiseras i Finland ökade. Europeiska länder, med Frankrike i spetsen, intresserade sig för finländskt bibliotekstänkande. Bibliotekslagen fortsatte länge att intressera, och också de höga utlåningssiffrorna i Finland.

Inbjudningar strömmade in till ministeriet. Särskilt ville man få tag på någon som kunde berätta om *Biblioteksstrategi 2010*. Det föll på Barbros lott att packa kappsäcken med de engelska och franskspråkiga versionerna och resa till länder som Kroatien, Belgien, Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Ukraina och Schweiz. Alla var intresserade och ville veta mera om den finländska modellen. Ibland åkte flera personer i väg, även Mirja Ryyänen hörde till gruppen av ”bibliotekssändebud”. Någon gång var det ambassaderna i respektive land som bjöd in, oftare var det ministerierna eller biblioteks-föreningarna. De goda Pisa-resultaten år 2000 och 2003 gav ytterligare fart åt intresset utomlands. Då kom inbjudningarna att föreläsa med vinkling på Pisa!

Alla såg inte genast sambandet mellan de finländska bibliotekens höga utlånings- och besöks-siffror och de goda resultaten i läsning och läsförståelse, men länder som Tyskland, Spanien och Norge förstod hur det hängde ihop. På konferenser bland annat i Sverige, Norge, Spanien och Litauen om läsning och läsintresse försökte Barbro förklara vad våra höga utlåningssiffror beror på och varför vi i Finland läser så mycket. Många länder i Syd- och Mellaneuropa har ju en utlåning på enbart 1–3 lån per invånare och år.

Många blev även uppdragen i olika nationella arbetsgrupper, kommittéer, ledningsgrupper och styrelser. BUK, De synskadades bibliotek, FinElib, KDD, Kirjastot.fi, Nationalbiblioteket och Nordens hus på Island för att nämna några. Som sina speciella skötebarn omnämner Barbro tidskriften *Scandinavian Public Library Quarterly* och de nordliga bibliotekskonferenserna *Anglo Scandinavian*, *CILIP* och *Twin Cities*.

Några ledstjärnor

Som sin främsta uppgift såg Barbro att jobba för det svenska biblioteksväsendet. I början hann hon ordna möten för de svenska bibliotekscheferna, men i och med de ständigt utökade arbetsuppgifterna blev hon småningom tvungen att främst koncentrera sig på att förmedla information om det som var på gång. Finlands svenska biblioteks-

förening blev en viktig samarbetspartner för detta. Barbro har bidragit regelbundet med sakkunskap i föreningens IT-utskott, medlemstidningen *Bibban* och på årskonferenserna.

En annan viktig ledstjärna var att lyfta upp biblioteken på både den nordiska och den EU-europeiska agendan efter att Finland kom i blickfånget 1998. Eftersom det fanns så mycket fina resultat att visa upp lyckades Barbro väl med uppgiften. Den finländska biblioteksadministrationen och -verksamheten kunde hon med gott samvete ”sälja” som modell för andra länder, där utvecklingen inte hade hunnit lika långt.

Arbetet skulle behöva få sin fortsättning, tyckte Barbro med rätta, men numera är det ändå t.ex. självklart att en bibliotekskonferens ordnas i samband med Nordiska ministerrådets möten, vilket ännu 2006 väckte motstånd. Nordiska så kallade expertseminarier för bibliotekssakkunniga hölls under Finlands nordiska ordförandeskap år 2007 på Hanaholmen med temat ”Nordiskt bibliotekssamarbete i europeiskt och globalt perspektiv – Ledarskapsstrategier för nya strukturer” och 2011 i Ständerhuset med temat ”Framtidens bibliotek”.

I början av 2012 var Barbro i Kolkata (Calcutta) och strax därefter i Aten, för att tala om hur man arbetar med biblioteksutveckling i Finland. För ett par år sedan talade hon på inbjudan av de utländska instituten i Aten om samma sak. Hon hoppas att idén om att utveckla biblioteken inte helt skall slockna med den ekonomiska krisen...

Något smått blev gjort...

”Om det funnits tid för det”, sade Barbro i höstas, ”skulle jag gärna ha velat analysera effekterna av statsbidragen till biblioteken för de många försöksprojekten. Det har varit väldigt roligt att få ta del av all den kreativitet, som utvecklades på det lokala planet och jag skulle gärna rätt ut vilken betydelse försöken hade”.

Barbro har som språkkunnig och kulturintresserad representant för Finland gjort en stor insats för sitt ministerium ifråga om de internationella biblioteksärendena. Hon har enligt en samstämmig utsago varit trevlig och lätt att samarbeta med. Öppen för innovativa diskussioner har hon tillfört ny kunskap och andra länders synvinklar med hjälp av sitt vida kontaktnät till oss kollegor runt om i Svenskfinland och till de finska bibliotekskretsarna. För det finlandsvenska biblioteksfolket och föreningarna och många, många andra har det haft stor betydelse att just Barbro Wigell-Ryyänen arbetade på undervisningsministeriet. Vi har stora skäl att tacka för ett väl utträtt dagsverke!



MIKAELA BYSKATA-AHLSSÖG

Mikaela Byskata-Ahlskog

Sektionsdag i Karleby



MIKAELA BYSKATA-AHLSSÖG

En strålande varm majlördag samlades åtta personer till en österbottnisk sektionsdag i Karleby. Den inleddes med en rundtur i nyrenoverade Villa skola med rektor Tua Masar som guide.

Skolbiblioteket fångar blicken när man stiger in genom ytterdörren och ger skolan ett välkommande intryck. Att skolbiblioteket fått en så stor roll och en så framträdande plats efter renoveringen beror på att Masar, eldsjelen Yvonne Sandström och lärarkollegiet gärna ville satsa på skolbiblioteket när de hade chansen att planera om skolan från grunden. Idén till att ha skolbiblioteket vid entrén fick Masar från ett skolbesök i Danmark.

Villa skola startade förstås sitt skolbibliotek långt före ombyggnaden. År 2005 drog Karleby stadsbibliotek i samband med Bittis-projektet igång en satsning på skolbibliotek tillsammans med de skolor i kommunen som ville vara med. Villa skola var en av dem och de installerade Freelib för utlåning av böcker 2005 och var klara för start 2006.

Avnudsörd lånestatistik

Med ett bestånd på ca 2800 böcker och 5522 utlånade böcker år 2012 har skolan flest böcker och flest lån av de svenska skolbiblioteken

i Karleby. Varje år får skolan några hundra euro för bokinköp av staden, förutom de bidrag de får från fonder och föreningar. Förutom böcker och trivsamma sittplatser finns det interaktiva konstverk av Tanja Aumanen och Peter Hedman: "Luffarshack" och "Labyrint". Man har också gjort en dockteater och köpt in dockor som står uppställda på hyllorna i biblioteket. Dockteatern är i flitig användning och barnen leker själva fram sagor och berättelser.

Yvonne Sandström har tilldelats två timmar i veckan för att sköta det praktiska arbetet kring biblioteket. Dit hör inte utlåningen, som alla lärare kan sköta. Listor på de böcker skolan vill ha skickas till Karleby stadsbibliotek, där Inger Kankkonen gör beställningen för skolans räkning. Sandström försöker också presentera böcker och sprida läsglädje på alla sätt hon kan.

Välplanerat

Lärarkollegiet har under de senaste åren varit oförändrat, något som lett till en samsamsvetsad grupp och familjär atmosfär. Detta var naturligtvis en stor fördel när man planerade hur man ville ha skolan. Trots stor enighet om planerna har det i efterhand visat sig att de kanske skulle ha valt annorlun-

da i dag, precis som alla andra som bygger hus. Men det är en välplanerad och välkommande skola vi visas runt i, där elevernas behov har beaktats och tekniska hjälpmedel för undervisningen finns tillgängliga i alla klassrum.

Stadsbiblioteket

Från Villa skola fortsatte vi dagen på Karleby stadsbibliotek, där Inger Kankkonen berättade om bibliotekets och skolornas satsning på skolbiblioteken och om Freelib-programmet som används för utlåning i skolbiblioteken. Sedan starten 2005 i samband med Bittisprojektet har nio skolor kommit med, både finsk- och svenskspråkiga. Skolorna har arbetat utifrån sina egna behov och biblioteket har fungerat som stöd. Positivt har varit den motiverade personalen både i skolorna och biblioteket och att det fungerar både på finska och svenska. Bekymmersamt är som alltid bristen på tid och pengar. Bibliotekens anslag drogs i följd in p.g.a. stadens sparåtgärder. Sektionsdagen avslutades med en rundtur i det luftiga stadsbiblioteket, en gemensam lunch och trevlig samvaro. Österbottniska sektionen tackar alla deltagare och önskar er välkomna till nästa sektionsdag!

Konferensen inleds på onsdag kväll 13.11 med incheckning på hotell och samvaro under fria former. Årskonferensen äger rum i det nybyggda Campus Allegro och första dagen tar upp ämnen som berör bibliotek, sedda av experter på olika områden. Konferenstalare kommer bl.a. att vara Ebba Witt-Brattström (professor i nordisk litteratur), Johan Unenge (författare och Sveriges läsambedör) samt Thomas Wallgren (universitetslektor i filosofi). På kvällen blir det en festlig jubileumsmiddag i Jugendsalen med toastmaster och program, och föreningen delar ut utmärkelser.

Konferensens andra dag har ett mer inåtblickande perspektiv på biblioteksarbetet med talare som skådespelaren Mats Holmqvist och överinspektör Susanne Ahlroth. Aktuellt om olika projekt och idéer vid bibliotek runtom i Svenskfinland presenteras och föreningens höstmöte går av stapeln. Här intill får du en presentation av en del av konferenstalarna och årets konferenssekreterare. Närmare detaljer kring programmet och anmälning meddelas under hösten med medlemsbrev och e-post. Notera tidpunkten i almanackan och håll utkik efter mera information, vi ses i Jakobstad!



▲ Konferensen hålls i det nybyggda Campus Allegro i Jakobstad

FAKTA – FIKTION – FRAMTID
FSBF:s 75 års-jubileumskonferens
13–15.11.2013 i Jakobstad

Ebba Witt-Brattström

Professor i nordisk litteratur vid Helsingfors universitet.

Vad betyder bibliotek för dig?

Folkbildning, det finaste ord jag känner till. Dessutom är jag beroende av diverse forskningsbibliotek i min skrivande verksamhet. Jag har också starka band till biblioteket som plats eftersom det var där jag började mitt yrkesliv, som extra bokuppsättare kvällar och helger under skolåren (på Asplunds Huvudbibliotek vid Odenplan i Stockholm). Dessutom har jag träffat mina män på i tur och ordning: ovannämnda stadsbibliotek, Humanistiska biblioteket och Kungliga Biblioteket. Det är först när man vet vad en människa läser som man kan bli förälskad i honom, enligt min erfarenhet.

Biblioteksbranschen är traditionellt kvinnodominerad, vad tror du det beror på?

Kvinnor väljer oftare yrken som de trivs med och nedprioriterar ekonomiska incitament. Det innebär också att det finns ett större antal entusiaster i biblioteksbranschen, villiga att göra sitt bästa under arbetsdagens alla timmar. Det är viktigt, i synnerhet idag när vi måste få fler unga att bli läsare.

Vad kommer du att tala om under konferensen?

Jag kommer att tala om litteraturens betydelse för samhället och vice versa, utgående från min nuvarande forskning på ”det glömda sjuttioalet.” Det är en epok som har fått ytterst lite plats i modern litteraturhistoria därför att den uppfattats som ”för politisk.” Jag vill visa att den tvärtom var oerhört viktig för samtidslitteraturen.



HELSINGFORS UNIVERSITET/ARIILTO

Årets konferenssekreterare

Jag heter Marianne Pretorius och bor i Jakobstad. Jag är biblioteksmerkonom i grunden och jobbade många år som kanslist vid Stadsbiblioteket i Jakobstad. Sen dess har jag rest ganska mycket och bott utomlands men också jobbat bland annat på Finn Jakobstads kontor med Jakobs dagar och mitt nuvarande jobb är på Alko i Jakobstad/Nykarleby. Under flera år var jag Finlands svenska biblioteksförnings kassör. Till mina intressen hör resor, läsning, god mat och



goda viner. Jag ser fram emot höstens konferens i Jakobstad där jag hoppas träffa många bekanta.



BONNIE CARSTEN/UC AZWENGER

Johan Unenge

Sveriges läsambassadör 2011–2013.

Vad betyder bibliotek för dig?

För mig symboliserar biblioteket kunskap och klokhet. Jag tror att det gör det för många unga också. Och jag tror att det är ett av problemen som biblioteken brottas med idag. Biblioteken måste omdefiniera sin roll. Biblioteken är en del av underhållningsbranschen lika mycket som biografier eller spelhallar. Bibliotekarieutbildningen måste göras om och åter handla om förmedling av böcker men kanske även ha ett pedagogiskt inslag för att bättre integreras i skolan via skolbibliotek. Lärare i Sverige läser i allt mindre utsträckning och att gå till folkbiblioteket en gång per termin räcker inte långt. Kanske skulle även lärarutbildningen i svenska omfatta litteraturkunskap.

Hur ser det ut med barns läsning?

Behövs en läsambassadör?

Läsningen bland unga i Sverige har minskat

i snabbt takt. Intresset för böcker bland killar har halverats på 5 år. I allt högra grad ägnar sig unga åt dataspel och sociala medier. Böcker anses av många som en icke social aktivitet. Vi måste visa att böcker kan vara högst socialt.

Vad kommer du att tala om under konferensen?

Jag kommer prata om de olika faktorer som samverkar och gör läsning till en perifer sak i ungas liv, bland annat utveckla det ovanstående. Men också rikta kritik mot rektorns ointresse för sin skolas syn på litteratur.

Mats Holmqvist

Skådespelare och ekojordbrukare.

Vad betyder bibliotek för dig?

Biblioteket är för mig ett koncentrat av samlad kunskap. Att det är helt fritt och gratis tillgängligt är alldeles fantastiskt!

Vem är viktigast

– talaren eller publiken?

Utan den ena fungerar det aldrig.

Vad kommer du att tala om under konferensen?

Om att fånga sin publik. Vad är det som händer vid en kommunikation? Vad är närvaro?

Jag vill prata om frågor kring uppträdande som jag stött på längs med åren. Scenen på teatern har vissa lagbundenheter när det handlar om kommunikation och uppträdande. Fungerar vi likadant utanför scenen eller är skådespelaren en isolerad företeelse i sin fiktiva värld?

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2012

för Finlands svenska biblioteks förening r.f. (FSBF),
godkänd vid vårmötet i Helsingfors den 3.5.2013

Verksamheten

Under år 2012 stod särskilt den internationella verksamheten i fokus inom Finlands svenska biblioteks förening. Detta var en naturlig följd av att Finland i augusti stod värd för den internationella bibliotekskonferensen IFLA World Library and Information Congress. Förutom den internationella verksamheten satsade föreningen fortsatt på anordnande av fortbildning samt intressebevakning och informationsverksamhet.

Katalogiseringsformatet MARC 21

Det på initiativ av IT-utskottet under år 2011 inledda arbetet med en översättning av den finländska tillämpningsguiden för MARC21-formatet/bearbetningen av Libris formathandbok färdigställdes planerligt under våren. Översättningen/bearbetningen skedde i samarbete mellan FSBF och Nationalbiblioteket. Från föreningens sida deltog Ringa Sandelin (Åbo Akademi bibliotek) och Annika Högväg (Stadsbiblioteket i Jakobstad) i arbetet. Nationalbibliotekets representanter i arbetsgruppen var Ulla Ikäheimo (ordförande) och Jaana Routakangas. I fortsättningen upprätthåller Nationalbiblioteket formatet på både finska och svenska. Formatet är nu tillgängligt på adressen <https://wiki.helsinki.fi/x/ScmLB>.

Fortbildningsverksamhet

I samband med föreningens vårmöte i Helsingfors den 27.4 ordnade Södra Finlands sektion en fortbildningsdag kring bland annat marknadsföring av bibliotek. Eva Wilenius redogjorde för olika erfarenheter från Esbo stadsbibliotek. Raisa Alameri presenterade läshunden Börje och den läsfrämjande verksamhet de bedriver. Projektledare Anders Derefalk från Produforum deltog tillsammans med Barbro Nygård och Eva Wilenius i en paneldiskussion om kulturproducentkap och anordnande av olika typer av evenemang på bibliotek. Bibliotekarie Maria Villbacka presenterade bibliotekstjänsterna vid Svenska social- och kommunalhögskolan och mötesdeltagarna gavs möjlighet att bekanta sig med lärcentrets nya utrymmen. Fortbildningsdagen avslutades med middag på restaurang Rodolfo.

Årets stora händelse var som vanligt årskonferensen, som detta år ordnades 14-15.8 i Helsingfors. Detta år var upplägget anorlunda än tidigare år som en följd av att IFLA:s konferens World Library and Information Congress (WLIC) ordnades i Helsingfors. Föreningen ville genom att ordna årskonferensen i anslutning till WLIC ge så många medlemmar som möjligt tillfälle att delta i WLIC. Under den första årskonferensdagen kunde deltagarna under ledning av föreningens guider ta del av det stora utbudet föreläsningar och den internationella stämningen i Mässcentret. På kvällen kunde man utbyta erfarenheter tillsammans med andra konferensdeltagare vid det kulturella samkväm som ordnades i Wanha Satama för 3000 personer.

Den andra konferensdagen hade FSBF eget program i Kulturkontakt Nord's nyrenoverade lokaler på Kajsaniemigatan. Konferensens tema var "Från ABC till E! - Digitala utmaningar: e-resurser på bibliotek". Huvudtalare var historiker Rasmus Fleischer från Sverige som inbjöds att tala om "Böckernas och bibliotekens roll i ett digitaliserat medielandskap". Fleischer höll ett inspirerande och tankeväckande föredrag kring vad e-böcker är och hur biblioteken enligt honom borde förhålla sig till dessa.

Biblioteksdirektör Leif Storbjörk från Stadsbiblioteket i Jakobstad presenterade läget i Finland utgående från arbetet i SSKYK-arbetsgruppen (Sähköiset sisällöt yleisiin kirjastoihin). Pedagogie doktor Mikaela Björklund från Åbo Akademi i Vasa talade kring informationssökningsprocessen för forskare och handledare, och belyste i synnerhet hur denna förändrats av digitaliseringen. Verkställande direktör Barbro Teir från Schildts & Söderström talade om e-böcker ur förlagens och i synnerhet det finlandssvenska perspektivet. Gitte Laurell från rundradion berättade om samarbete mellan rundradion och biblioteken och om den användarundersökning som rundradion företagit. Kulturråd Barbro Wigell-Ryynänen från undervisnings- och kulturministeriet redogjorde för aktuella frågor.

I konferensen deltog totalt 36 medlemmar. För konferensarrangemangen sva-

rade Internationella utskottet tillsammans med Österbottniska sektionen. Som konferenssekreterare fungerade Krista Brunila. Konferenssekreteraren tog emot samt sammanställde anmälningarna och sände ut information till deltagarna inför konferensen. Övernattningen skedde på Hotell Arthur i centrala Helsingfors, alldeles bredvid Kulturkontakt Nord. Under konferensen såldes lotter till förmån för Finlands biblioteks förenings biståndsprojekt i Tanzania. Representanter från Tanzania presenterade sig vid konferensen.

Österbottniska sektionen ordnade sektionensdag i samband med Vasa Littfest den 9.11. Programmet kretsade kring Sofi Oksanen's romaner. Först åhördes ett föredrag av författaren, varefter man såg filmatiseringen av romanen Utrensning. Efter filmföreläsningen avnjöts middag på restaurang Kantarellis.

Förutom föreningens egna fortbildningsdagar har föreningen även deltagit i planeringen av seminarier i samband med andra. Den nationella Utbildningsgruppen inom biblioteks- och informationsområdet anordnade den 25.4 seminariet "Kirjasto, siivitys, koulutus ja ammatti? Näkökulmia kirjasto- ja tietopalvelualan koulutukseen Suomessa".

E-medier

Temat e-medier på biblioteken var fortsatt aktuellt under året. Frågan diskuterades bland annat inom Biblioteks föreningsarnas samarbetsorgan, och var även det huvudsakliga temat vid föreningens årskonferens. Biblioteksdirektör Leif Storbjörk (Stadsbiblioteket i Jakobstad) representerade föreningen i arbetsgruppen "Sähköiset sisällöt yleisiin kirjastoihin" och bevakade där särskilt de svenska intressena.

Övrigt

Under året diskuterade föreningen en eventuell sammanslagning med Ålands biblioteks förening, men den åländska föreningen beslöt vid sitt medlemsmöte i november att lägga ned verksamheten utan att gå samman med FSBF.

Nationellt samarbete

Biblioteks föreningsarnas samarbetsorgan BFSO

FSBF samarbetar sedan flera år tillbaka med Finlands biblioteks förening, Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund och Tietoasiantuntijat r.y. inom ramen för Biblioteks föreningsarnas samarbetsorgan BFSO. I samarbetet deltog under året ordförande Christian Nelson och han fungerade även

som sekreterare vid samarbetsorganets möten. Inom samarbetsorganet diskuteras, planeras och koordineras framför allt frågor kring intressebevakning. Även inom samarbetsorganet stod WLIC-konferensen i fokus under året. Bland annat planerades en mottagning för biblioteksförningarnas ordföranden i anslutning till konferensen. Även e-böcker diskuterades under året.

Nordisk och övrig internationell verksamhet

Nordiskt samarbete

De finländska biblioteksförningarna representerades av Finlands biblioteksförnings ordförande Jukka Relander på de nordiska biblioteksförningarnas möten under året.

FSBF deltog i kostnaderna för jurist Pekka Heikkinens (Nationalbiblioteket) resor till möten inom den nordiska arbetsgruppen inom upphovsrättsfrågor. Gruppen lades dock ned under året eftersom man konstaterat att frågorna kunde bevakas och dryftas inom andra forum, framför allt inom EBLIDA och vid de nordiska biblioteksförningarnas gemensamma möten.

European Bureau of Library, Information and Documentation Associations

Susanne Holmlund (Tritonia, Vasa) representerade föreningen vid EBLIDA-NAPLE-konferensen i Köpenhamn den 10-11.5. Temat för konferensen var "Democracy Development in a New Media Environment". Holmlund deltog även som föreningens representant i EBLIDA:s råd (Council) och blev där vald till ersättare i EBLIDA:s styrelse (Executive Committee).

International Federation of Library Associations and Institutions

Årets stora händelse så väl inom föreningen som för hela det finländska biblioteksområdet var IFLA:s World Library and Information Congress som ordnades i Mässcentret i Helsingfors den 11-17 augusti. Temat för konferensen var "Libraries now! Inspiring, Surprising, Empowering". Kongressen lockade ett rekordantal deltagare. Totalt deltog cirka 4100 personer i konferensen. Föreningen tog aktivt del i anordnandet av konferensen. Föreningens ordförande var medlem av den nationella kommittén som stod för de lokala arrangemangen. Katriina Strandwall från Vasa stadsbibliotek-landskapsbibliotek deltog i volontärarbetsgruppen som koordinerade det stora antalet volontärer som tjänstgjorde under konferensen. Föreningen var väl representerad även bland volontärerna.

Föreningen försökte få så många medlemmar som möjligt aktiverade med anled-

ning av det unika tillfället då den stora internationella konferensen ordnades i vårt land. Förutom att ordna årskonferensen i samband med IFLA-konferensen utlyste föreningen även ett understöd för medlemmar som deltog i hela konferensen. Två medlemmar sökte och blev beviljade stipendium om 300 euro per person. Därtill bekostade föreningen deltagaravgiften för en deltagare från Tanzania, Fortunata Mcharazo från Aga Khan University. Två styrelsemedlemmar deltog som föreningens representanter i konferensen. Föreningens ordförande representerade föreningen vid IFLA:s generalförsamling och vid olika sammankomster.

Föreningen tog tillfället i akt och presenterade sig själv och den finlandssvenska biblioteksvärlden på så många sätt som möjligt under konferensveckan. Förutom att ett specialnummer av föreningens tidning *Bibban* delades ut lät föreningen även göra en s.k. roll up som presenterade föreningens verksamhet vid den så kallade Library Boulevard. Föreningens ordförande presenterade tillsammans med övriga finländska biblioteksförningars ordföranden föreningarnas verksamhet och samarbetet mellan föreningarna på konferensens utställningsområde.

Till konferensen färdigställdes även den av internationella utskottet initierade och planerade så kallade bibliotekskavalkaden i samarbete med Biblioteken.fi/Jonas Tana. I sammanlagt 10 videoklipp presenteras föreningen och olika exempel på svensk biblioteksverksamhet i Finland. För att tillgängliggöra videoklippen för den internationella publiken lät föreningen översätta och texta videoklippen till engelska. Videoklippen är nu tillgängliga så väl via föreningens webbplats som via portalen Kirjastokaista.

Informationsverksamheten

Föreningen informerade om sin verksamhet förutom i medlemstidningen *Bibban* även direkt till medlemmarna medelst medlemsbrev per brev. Två medlemsbrev sändes ut under året. Medlemskommunikationen sköttes även med hjälp av de sektionsvisa e-postlistor som upprätthölls av Tove Selkälä (Borgå stadsbibliotek-Nylands landskapsbibliotek).

För en vidare informations-spridning upprätthölls föreningens webbplats, där bl.a. *Bibban* i sin helhet publiceras i elektronisk form. Under året utökades särskilt det engelska innehållet på webbplatsen. Uppdateringen av sidan sköttes av planerare Jonas Tana vid biblioteken.fi. Föreningen registrerade och tog i bruk domänen fsbf.fi för föreningens e-postadresser samt för att ge en

enkla adress till föreningens webbplats. Allmän information om föreningens verksamhet annonserades även i Fackkalendern på biblioteken.fi. För föreningens funktionärers kommunikation sinsemellan fanns ett intranät knutet till biblioteken.fi.

Medlemmarna

Föreningarna har såväl enskilda personer som organisationer som medlemmar. Enligt stadgarna kan välförtjänta medlemmar, som främjat föreningens verksamhet, tilldelas hedersmedlemskap. Enligt medlemsförteckningen hade föreningen vid årets slut sammanlagt 425 medlemmar, varav 346 personmedlemmar och 79 institutionsmedlemmar. Av personmedlemmarna tillhörde 195 medlemmar sektionen för södra Finland och 150 österbottenska sektionen. Under året tillkom 12 nya medlemmar och 5 medlemskap upphörde.

Medlemstidningen Bibban

Föreningens medlemstidning *Bibban* utkom med tre (3) nummer under året. Tidningen gavs ut i fyrfärgstryck och upplagan var cirka 450 exemplar. Nummer 2/2012 var ett specialnummer med en del av artiklarna på engelska. Numret trycktes upp i 1.000 exemplar och delades ut i samband med IFLA-konferensen i Helsingfors. Anna-Maria Malm fungerade som *Bibban*s chefredaktör. Övriga redaktörer var Ellinor Hjerpe och Lena Sägfors. Som ansvarig utgivare fungerade föreningens ordförande. Layout, tryckeri- och postningstjänsterna var utlagda till Mattias Wikström (Tigerbyte). Cirka 25 personer medverkade med material och artiklar i tidningen. Förutom att *Bibban* sänds till föreningens medlemmar finns det nyaste och äldre nummer av tidningen tillgängliga på föreningens webbplats.

Föreningens medlemsmöten

Värmötet

Det första medlemsmötet, vårmötet, hölls vid Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors 27.4 med 15 deltagare. Susanne Ahlroth valdes till mötesordförande och Ellinor Hjerpe till sekreterare. Stadgenliga ärenden behandlades. Verksamhetsberättelsen och bokslutet för år 2011 fastställdes.

Höstmötet

Det andra medlemsmötet, höstmötet, hölls den 15.8 i Helsingfors vid Kulturkontakt Nord i samband med årskonferensen. Till mötesordförande valdes Lisbet Muurinen och Tove Knutar till sekreterare. 33 av föreningens medlemmar var närvarande. Stadge-

enliga ärenden behandlades. En ny styrelse för år 2013 valdes. Christian Nelson omvaldes som föreningens ordförande. Avgående styrelsemedlemmar avtackades med gåvor. Medlemsavgiften fastställdes till 20 € för ordinarie medlemmar och institutioner och 10 € för studerande, arbetslösa, pensionärer, moderskaps- och vårdlediga. Arvoden och reseersättningar för förtroendevalda under 2012 och 2013 fastställdes. Verksamhetsplanen för år 2013 behandlades. Höstmötet ansåg att föreningen förutom att dela ut priset "Årets finlandssvenska bibbabok" även bör dela ut ett pris för "Årets biblioteksgärning". Beslöts att föreningen vartannat år delar ut pris för årets finlandssvenska bibbabok och vartannat år för årets biblioteksgärning. Både prisen delas ut under jubileumsåret 2013.

Styrelsen

Föreningens angelägenheter sköts av en styrelse bestående av vid höstmötet vald ordförande plus sex (6) ordinarie medlemmar, varav tre (3) representerar Österbotten och tre (3) södra Finland. Varje styrelsemedlem har en personlig suppleant. Styrelsen hade följande sammansättning:

Ordförande:

Christian Nelson
bibliotekarie
Tritonia (Vasa)

Österbottniska sektionen

Leif Storbjörk (ordinarie)
biblioteksdirektör
Stadsbiblioteket i Jakobstad

Marika Holmlund,
medlemsregisteransvarig (ordinarie)
bibliotekarie
Stadsbiblioteket i Kristinestad

Tove Knutar, sekreterare (ordinarie)
bibliotekschef
Vörå kommunbibliotek

Södra Finlands sektion

Anna-Maria Malm, chefredaktör (ordinarie)
bibliotekarie
Raseborgs stadsbibliotek

Barbro Nystedt, kassör (ordinarie)
biblioteksfunktionär
Ingå kommunbibliotek

Barbro Nygård, vice ordförande (ordinarie)
biblioteksdirektör
Grankulla stadsbibliotek

Styrelsen konstituerade sig den 27.1.2012 och sammanträdde under året till sju möten i Tammerfors och Helsingfors. Styrelsen ledde årets arbete enligt den av höstmötet 2011 godkända verksamhetsplanen och budgeten för 2012. Under styrelsen arbetade två regionsektioner, tre utskott och en arbetsgrupp.

Sektionerna

De tre ordinarie styrelsemedlemmarna jämte suppleanterna från Södra Finland bildar sektionen för södra Finland. De tre ordinarie medlemmarna jämte suppleanterna från Österbotten bildar sektionen för Österbotten.

Södra Finlands sektion

Sektionen konstituerade sig den 25.1.2012. Till sektionens ordförande valdes Anna-Maria Malm och till dess sekreterare El-linor Hjerpe. Övriga medlemmar var Rebecka Fokin, Barbro Nygård, Barbro Nystedt och Eva Wilenius. Som sektionsdag ordnade sektionen fortbildningsdagen i samband med vårmötet. Under året hölls två möten.

Sara Sandén (suppleant)
biblioteksfunktionär,
Pedersöre kommunbibliotek

Isabel Johansson
(suppleant)
bibliotekssekreterare
Tritonia (Vasa)

Lena Sägfors (suppleant)
pedagogisk informatiker
Vasa stadsbibliotek-
landskapsbibliotek

Ellinor Hjerpe (suppleant)
biblioteksamanuens
Åbo Akademis bibliotek

Rebecka Fokin (suppleant)
bibliotekarie
Pargas stadsbibliotek

Eva Wilenius (suppleant)
teamledare
Esbo stadsbibliotek

Österbottniska sektionen

Sektionen konstituerade sig den 27.1.2012. Leif Storbjörk valdes till ordförande och Lena Sägfors till sekreterare. Övriga medlemmar var Marika Holmlund, Isabel Johansson, Tove Knutar och Sara Sandén. Sektionen arrangerade årskonferensen tillsammans med Internationella utskottet. Sektionsdag ordnades i samband med Vasa Littfest i november. Två möten hölls under året.

Utskotten och arbetsgrupperna

Internationella utskottet

Verksamheten inom internationella utskottet handlade under första första delen av året främst om att tillsammans med Österbottniska sektionen ordna årskonferensen. Utskottet sammankom till inalles sex möten under året i Helsingfors, Tammerfors och Vasa. Utskottet leddes fram till och med oktober av Lisbet Muurinen. Sekreterare valdes per möte. Övriga medlemmar i utskottet var Carola Bäckström (Korsnäs kommunbibliotek), Isabel Johansson, Ylva Larsdotter (Helsingfors arbetarinstitutets bibliotek), Georg Strien (Bytescentralen för vetenskaplig litteratur) och Minna von Zansen (Celia-biblioteket). Katriina Strandwall fortsatte som utskottets representerat i Volontärarbetsgruppen, som koordinerade frivilligarbete vid WLIC 2012 på uppdrag av den Nationella kommittén (National Committee).

I slutet av året avgick en del av utskottets medlemmar: Isabel Johansson, Ylva Larsdotter och Lisbet Muurinen. I stället invaldes Jolanda Tirkkonen (Pargas stadsbibliotek) och Gun Vestman (Tritonia) som nya medlemmar till utskottet. Utskottet planerade därefter dess fortsatta verksamhet. Bland annat planeras en studieresa till Stockholm.

IT-utskottet

IT-utskottet sammanträdde den 11.12. Vid mötet utbyttes erfarenheter om e-böcker samt om olika webb 2.0-verktyg och nya gränssnitt för bibliotekskatalogerna. IT-utskottet föreslår och planerar även att föreningen skall återuppta premiering av "årets bibliotekswebb" i förnyad form.

Under året fungerade Jonas Tana som ordförande för utskottet. Övriga medlemmar var Helena Backman-Karvonen (Borgå stadsbibliotek-Nylands landskapsbibliotek/Porsse-biblioteken), Camilla Holländer (Pargas stadsbibliotek/Blanka-biblioteken), Yvonne Henriksson (Raseborgs stadsbibliotek/Lukas-biblioteken), Harriet Lill-Smeds (Lovisa stadsbibliotek/Biblioteken

i Östra Nyland), Solveig Lund (Pedersöre kommunbibliotek/Fredrika-biblioteken), Ringa Sandelin (Åbo Akademis bibliotek/Allårs-representant), Susanna Söderholm (Helsingfors stadsbibliotek/HelMet-biblioteken) och Teresa Westermarck (Mariehamns stadsbibliotek/Katrina-biblioteken). Som expertmedlemmar deltog Esa-Pekka Keskitalo (Nationalbiblioteket) och Barbro Wigell-Ryynänen (Undervisnings- och kulturministeriet).

PR-utskottet

PR-utskottet fortsatte planeringen av föreningens PR-strategi samt funderade kring föreningens externa och interna informationskanaler. Utskottet diskuterade även olika möjligheter till marknadsföring och medlemsvärning. Utskottet sammankom till ett möte i Vasa den 1.3. I PR-utskottet satt under året Lena Sägfors (ordförande), Rebecca Fokin, Jonas Tana och Tove Knutar.

Historikgruppen

I historikgruppen arbetade under året Barbro Nygård (ordförande), Carita Forsman-Rudels och Margit Westerlund. Historikarbetsgruppen ansvarar för planeringen och sammanställningen av den historikskrift som planeras att utges till föreningens 75-årsjubileum hösten 2013. Till en början planerades en externt författad inbunden bok men eftersom finansiering för detta inte kunde erhållas planerades mot slutet av året i stället en omfattande specialutgåva av Bibban som historikskrift.

Ekonomi

Föreningens ekonomi var stabil under året och utgifterna var anpassade till inkomsterna. Saldot på föreningens konto var 23.809,73 euro per den 31.12.2012. Möteskostnaderna utgjorde liksom tidigare år den största utgiftsposten. Förberedelserna inför WLIC-konferensen medförde en del utgifter.

Föreningen erhöll statsbidrag om 14.000 euro från undervisnings- och kulturministeriet. Därtill förfogade man över ett bidrag om 12.000 euro från Svenska kulturfonden. Bidraget har utbetalats och bokförts redan år 2011, vilket påverkar resultaträkningen. Konstsamfundet gav ett bidrag om 2.000 euro för utgivningen av Bibban. För årskonferensen gavs bidrag från Vetenskapliga samfundens delegation (1.000 euro) och Kulturfonden för Sverige och Finland (300 euro). Sponsring erhöles från BTJ och LM informationstjänst.

Annika Lustig/Bokföringsbyrå Baarman skötte föreningens bokföring och fakturering samt löneräkning och en del löpande

anmälningar till myndigheter eftersom föreningen även har löne- och arvodesutgifter.

Arkiv

Föreningens arkiv finns deponerat och är tillgängligt i Åbo Akademis bibliotek. Arkivet har inte donerats till bibliotekets handskriftsavdelning utan kvarstår i föreningens ägo. Arkivet omfattar cirka 10 hyllmeter och omkring 90 mappar, men behöver ordnas och gallras för att kunna användas ändamålsenligt. Ellinor Hjerpe har under året fungerat som arkivansvarig.

Förteckningar

FSBF var under året ordinarie medlem i följande organisationer:

- European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA); Executive committee: ersättare Susanne Holmlund (ordinarie Lena Toivonen, Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund)
- Finlands biblioteksmuseiförening
- International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA); generalförsamlingen: Christian Nelson; Information Technology Section: Annika Högväg
- Svenska studieförbundet: Anna-Maria Malm
- Åbolands föreningsråd

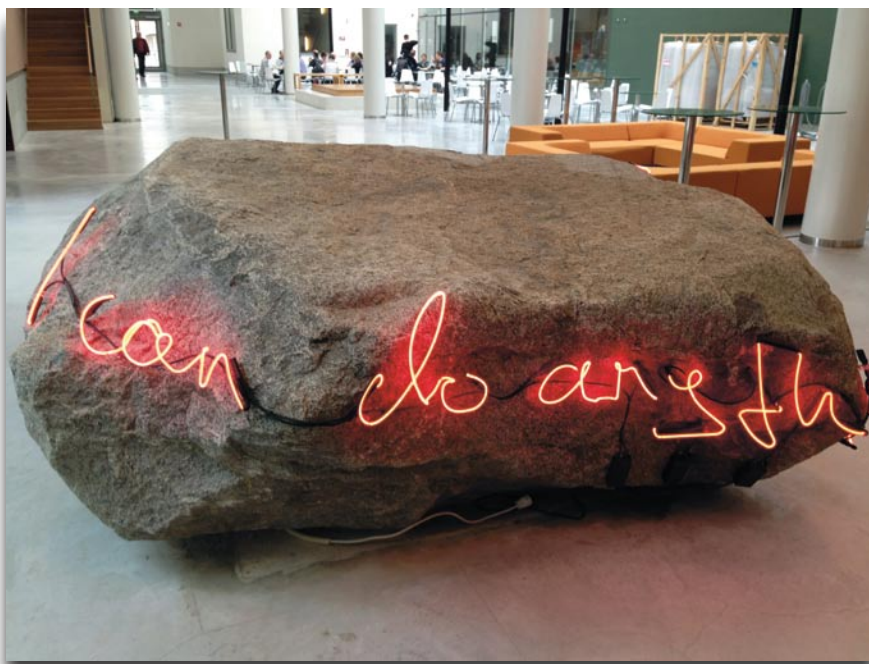
Representanter i övriga samarbetsorgan:

- Biblioteksforeningarnas samarbetsorgan BFSO/KNK: Christian Nelson
- IFLA WLIC 2012 National Committee: Christian Nelson

- Minerva – arbetsgruppen för de biblioteksackliga organisationerna: ingen år 2012
- Nationalbibliotekets arbetsgrupp för MARC21-formatteckning på svenska: Ringa Sandelin och Annika Högväg.
- Nationella arbetsgruppen för utbildningsfrågor inom biblioteks- och informationsområdet (Kansallinen kirjastoja informaatioalan koulutustyöryhmä): biblioteksdirektör Susann Forsberg, Karleby stadsbibliotek
- Referensgruppen för andra stadiets utbildning/läroavtalsutbildningen på svenska i Finland vid Point College i Borgå: Ringa Sandelin
- Stygruppen för Kirjastot.fi/Biblioteken.fi: bibliotekarie Eija Sjöblom, Kimitoöns kommunbibliotek
- Sähköiset sisällöt yleisiin kirjastoihin-arbetsgruppen: biblioteksdirektör Leif Storbjörk, Stadsbiblioteket i Jakobstad

Övrig representation:

- Anna-Maria Malm deltog i Svenska studieförbundets vårmöte i Helsingfors den 26.4.
- Christian Nelson representerade föreningen vid Helsingfors stads mottagning för IFLA:s styrelse samt sekretariat vid Gamla rådhuset samt efterföljande middag å restaurang Saaristo den 10.8.
- Christian Nelson representerade föreningen vid möte för olika biblioteksforeningars ordförande från hela världen vid Gamla studenthuset den 11.8.
- Ellinor Hjerpe deltog i Svenska studieförbundets höstmöte i Åbo den 4.12.



SYLVIA STRENGELL



Susanne Ahlroth

Skribenten arbetar vid Regionförvaltningsverket som överinspektör med de allmänna biblioteken som specialområde (susanne.ahlroth@avi.fi)

”Har biblioteken gjort tillräckligt?”

Mera böcker, mera upplevelser, MERA LÄSLUST

Att få dela sina läsupplevelser med andra är värdefullt och kan ha stor betydelse för utvecklingen som läsare. Bertrand Russell lär ha sagt att det egentligen finns bara två orsaker till att läsa en bok: ”den ena är att du tycker om den och den andra är att du tycker om att tala om att du har läst den”. Också Aidan Chambers skriver i *Böcker omkring oss* om boksamtalen: ”Läsning är en social aktivitet, och som mest social är den i de stunder då vi delar med oss av våra läsupplevelser genom att prata om dem, dessa ytterst viktiga vardagssamtal.”

Vår tids sociala medier, bloggar och webbforum har gjort det lätt för oss att dela våra läsupplevelser med andra. Många bibliotek har också hakat på, och erbjuder därtill läsare möjligheter att träffas i det verkliga livet och prata böcker. Biblioteken är utmärkta platser för bokprat, bokcirklar och författarprogram, för olika slags lässtimulans, även för barnen och ungdomarna. Biblioteken ska ju framför allt ha böckerna som barnen vill läsa, men också inspirera och locka till läsning – och erbjuda möjligheter att dela sina läsupplevelser. Biblioteken har vid sidan om skolan och fostrarna ansvar för barnens utveckling som läsare.

PISA-resultaten visar tyvärr att nivån i läsfärdighet är generellt lägre inom Svenskfinland i jämförelse med de finskspråkiga skolorna. I fördelningen mellan flickor och pojkar bildar de svenskspråkiga pojkarna den allra lägst presterande gruppen. Hela 48,7% befinner sig på nivå 2 eller lägre (nivåer 1-6). Inte en enda svenskspråkig pojke når upp till nivå 6. Även om de finskspråkiga pojkarna också har sämre resultat i läsfärdigheter än flickorna, är det särskilt de svenskspråkiga landsortspojkarna som får dåligt resultat i läsning. Skillnaderna mellan pojkar och flickor är överlag större i Finland än i många andra länder. Enligt *Syntesutvärderingen av den svenska utbildningen i Finland (2013)*, som jag här refererar, är det särskilt intresset för att läsa, eller glädjen av att läsa, som

har ett tydligt samband med resultaten.

I utvärderingen påpekar man också att stora regionala skillnader visar att det är anledning att utreda om de åtgärder man vidtagit i skolorna gett olika resultat och om insatser vidtagits inom alla regioner i motsvarande grad. Jag frågar mig också, har biblioteken gjort tillräckligt? Ätminstone inte om man ser till anskaffningen av barn- och ungdomslitteratur. Enligt biblioteksstatistiken för ifjol köpte de svenskspråkiga kommunerna in för få barnböcker i förhållande till utlåningen. Barnboksutlåningen utgjorde i enspråkigt svenska kommuner 63,4% jämfört med utlåningen av böcker för vuxna, medan inköpen av barnböcker utgjorde bara 58,4%. I tvåspråkiga kommuner med svenska som majoritetsspråk var skillnaden ännu större: 51,7% för utlåning mot 39,2% för inköp. I enspråkigt finskspråkiga och i tvåspråkiga kommuner med finska som majoritetsspråk var förhållandet mellan utlåning och anskaffning i bättre balans. Man kan alltså fråga sig, korrelerar resultaten i PISA på något sätt med bibliotekens anskaffningspolitik? Eller har läsfärdigheten och intresset för läsning inget med bibliotek att göra?

Det är förstås inte bara fråga om att köpa in mera barnböcker till biblioteken, även om alla bibliotek borde följa med att utlåning, inköp – och avskrivning – är i balans. Det är också frågan om möten med barnen, ungdomarna och de vuxna som har hand om dem och att levandegöra innehållet som finns i paketet ”bok”. Att arbeta med barn, unga och läsning är ett långsiktigt och resurskrävande arbete. Mycket kan man åstadkomma med vilja, samarbete och fantasi, men ännu bättre lyckas det om man arbetar målinriktat och har tillräckliga resurser. Jag hoppas det nationella projektet Läslust 2012–15 kan utgöra ett incitament för ett mera målinriktat arbete för barnens, och i synnerhet nu de finlandssvenska pojkarnas läsfärdighet, läsupplevelser och läsintresse – i samarbete med skolor och föräldrar.



NINA ÅBRANDT

Terjärv

I juni invigdes det splitternya biblioteket i Terjärv. Precis bredvid skollhuset ligger biblioteket, som både personal och besökare har längtat efter så länge. Biblioteket är ljus och luftigt med glada röda soffor och en gammeldags hörna där pendeluret tickar hemtrevligt ovanför sittgruppen.

Glada och nyfikna besökare njöt av tårten och det omväxlande programmet. Kommundirektör Michael Djupsjöbacka klippste högtidligt bandet och efter det varvades framträdanden och talare med sång och musik. Jonathan "Jontti" Granbacka från Buus-fredag och Strömsö lockade många barnfamiljer och Håkan Granlunds humoristiska inslag var mycket efterlängtat. Förhoppningsvis kommer biblioteket att vara välbesökt också i fortsättningen, även om det inte bjuds på tårta alla dagar.

Mikaela Byskata-Ahlskog

- ▲ Blomsterhav vid lånedisken
- ▶ Terjärv biblioteks entré
- ▶ Kommundirektör **Michael Djupsjöbacka**, flankerad av biblioteksfunktionärerna **Ing-Mari Bredbacka** och **Marianne Lehmus**
- ▼ **Jonathan "Jontti" Granbacka**



NINA ÅBRANDT



NINA ÅBRANDT



NINA ÅBRANDT

Avsändare

Finlands svenska biblioteksforening rf

Ellinor Hjerpe

Åbo Akademis bibliotek

Domkyrkogatan 2-4

20500 ÅBO

M

Itella Oyj

Beställ före
den 31.7.13
så får du
kalendern
med 20 % rabatt
till priset 18,50,
(norm. pris 23 €)



PinUpHelsinki® / Jirina Alanko



Lånade stunder i en unik bibliotekskalender

Den stränga bibliotekarien – finns hon? Är stökiga bokhyllor biblioteksfarbrorns värsta mardröm? Vad händer när bibliotekets dörrar stängs för dagen? **Ylva Larsdotter**, **Marjo Perälä** och **Kitty Rönberg** presenterar i kalendern *Lainattuja hetkiä – Lånade stunder – Borrowed moments 2014* en ny och glamourös bild av sin yrkeskår. Med glimten i ögat och en månad i taget avslöjas bibliotekarernas hemligheter. Det är uppenbart att biblioteket är det nya svarta.

Vk	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Frejdag	Lördag	Söndag
1		1	2	3	4	5	6
2	7	8	9	10	11	12	13
3	14	15	16	17	18	19	20
4	21	22	23	24	25	26	27
5	28	29	30	31			

En del av
kalenderns
intäkter
går till SYLI ry.

a v a i n

Beställningar:
asiakaspalvelu@btj.fi
eller via facebook
www.facebook.com/Lainattujahetkia
Postkostnader 1,80 €